

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**ORTAOKULLARDA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNDE
VERİLEN DEĞERLER EĞİTİMİNİN AMAÇLARINA ULAŞMA
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
(BURDUR İLİ ÖRNEĞİ)**

Tuba Hazal AYDIN
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Kadir PEPE

Burdur, 2019

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**ORTAOKULLARDA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNDE
VERİLEN DEĞERLER EĞİTİMİNİN AMAÇLARINA ULAŞMA
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
(BURDUR İLİ ÖRNEĞİ)**

Tuba Hazal AYDIN
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Kadir PEPE

Burdur, 2019

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 28/01/2020 tarih ve 79673485-302.14.05-E.5694 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 07.02.2020 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Tuba Hazal AYDIN 'ın "Ortaokullarda Beden Eğitimi ve Spor Derslerinde Verilen Değerler Eğitiminin Amaçlarına Ulaşma Düzeylerinin İncelenmesi"(Burdur İli Örneği) konulu tez çalışması Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE : Prof. Dr. Kadir PEPE
(Tez Danışmanı)

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi. M. Haşim AKGÜL

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi. İ. Kubilay TÜRKAY

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tuba Hazal AYDIN

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin ilk gününden bugüne her konuda destek ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Kadir PEPE'ye, bilgi ve tecrübeleriyle bana destek olan Doç. Dr. Oğuzhan DALKIRAN'a, çalışmalarımı titizlikle inceleyerek katkıda bulunan Doç. Dr. Ramazan SAĞ'a, tezin yazım sürecinde katkıda bulunan ve destek olan arkadaşım Meray İŐLEK'e ayrıca hayatım boyunca her konuda yanımda olan sevgili babam Rafet AYDIN ve annem Elif AYDIN'a, enerjisiyle destek veren kardeşim Yiğiteren AYDIN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tuba Hazal AYDIN

**Ortaokullarda Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Verilen Değerler Eğitiminin
Amaçlarına Ulaşma Düzeylerinin İncelenmesi
(Burdur İli Örneği)
(Yüksek Lisans Tezi)**

Tuba Hazal AYDIN

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerinin cinsiyet ve aktif spor yapma-yapmama değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırmanın problemini; “ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeyi nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Alt problemlerini ise; “Beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır? ile “Beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında aktif spor yapma yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorularından oluşmuştur. Bu araştırma, tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Bu model ile yapılan araştırmalarda en çok betimsel istatistik teknikleri kullanılmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Burdur ilindeki ortaokullarda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 828 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçimi, kolay ulaşılabilir örneklem tekniğine göre belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Ölçeği (BESDD)” ile toplanmıştır. Bu ölçek 4 kategoriden ve 17 maddeden oluşmaktadır. Verilerin analizi; bilgisayar programları ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre sonuçlardan bazıları şöyledir: “Milli, Evrensel ve Kültürel Değerler” kazanımlarında; “Atatürk’ ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum” kazanımına yönelik cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yani cinsiyetler arası verilen cevaplarda görüş farklılığı yoktur. Bu verilere göre, katılımcıların bu kazanıma ulaşma oranının orta düzeyde olduğunu söylenebilir.

“Bayram, kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım” kazanımında katılımcıların toplamda orta düzeyde, cinsiyet değişkenine göre ise kadın katılımcıların erkeklere oranla daha fazla kazandıkları görülmektedir. “Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım” kazanımına yönelik cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu değer kazanımına; aktif spor yapma ve yapmama değişkeni açısından bakıldığında, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bir başka değer olan, “Diğer kültürlere ait halk danslarını uygulamam” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu değer kazanımına verilen cevapları aktif spor yapma ve yapmama değişkenine göre bakıldığında, karşılaştırmalı istatistik analizinde aktif spor yapanlar değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beden ve Spor eğitimi, Değer, Değer eğitimi, Kazanım, Ortaokul, Öğrenci.

Sayfa Adedi: 71

Danışman : Prof. Dr. Kadir PEPE

**Examination of Achievement Levels of Values Education Given in Physical
Education and Sports Course in Secondary Schools
(Burdur Sample)
(Master's Thesis)**

Tuba Hazal AYDIN

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate whether there is a significant difference in achievement of values education goals given in physical education and sports courses in secondary schools according to variables of gender and doing active sports or not. The problem of this research is “What is the achievement level of values education goals given in physical education and sports course taught in secondary schools? ”. Sub problems are as follows: Is there a significant difference in terms of gender about acquiring values with physical education and sports course? and Is there a significant difference in acquisition of values with physical education and sports course according to status of doing active sports or not? This study is a correlational survey model which is one of the survey models. In this type of research, mostly, descriptive statistical techniques are used.

The study group of research consists of 828 students who are 8th grade students in secondary schools in Burdur in the fall semester of 2018-2019 academic year. The selection of study group was determined according to convenient sampling technique. The data of study were collected with Physical Education and Sports Course Values Scale (BESDD) developed by the researcher. This scale consists of 4 categories and 17 items. The data were analyzed with computer programs. According to the findings of the research, some of the results are as follows: In the objectives of “National, Universal and Cultural Values” ; there was no statistically significant difference according to gender variable about objective of “I make inferences by examining importance Atatürk gives to sports and athletes”. In other words, there is no opinion difference in the answers in terms of genders. According to these data, it can be said that the rate of achieving this objective is at medium level.

In the objective of “I take responsibility in festivals, celebrations and ceremonies, it is seen that the participants have a medium level in total and the female participants acquire more than males in terms of gender variable. No significant difference was found according to the gender variable for the objective of “I research folk dances of other cultures ”. When this value objective was examined in terms of doing active sports or not, no significant difference was found as a result of comparative statistical analysis. There was no statistically significant difference between answers given to the other value, “I perform folk dances of other cultures” according to the gender variable. A significant difference was found in comparative statistical analysis when the answers given to this value objective were examined according to the variable of doing active sports or not.

Key words: Objective, Physical Education and Sports, Secondary School, Student, Value education, Value.

Total Pages: 71

Danışman: Prof. Dr. Kadir PEPE

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.2.1. Alt Problemler.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Varsayımlar.....	7
1.6. Sınırlılıklar.....	7
1.7. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	9
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	9
2.1.1. Eğitim Kavramı.....	9
2.1.2. Beden Eğitimi ve Spor Kavramı.....	12
2.1.3. Eğitim ile Beden Eğitimi ve Spor İlişkisi.....	15
2.1.4. Beden Eğitimi ve Sporun Genel Amaçları.....	18
2.1.5. Beden Eğitimi ve Sporun Özel Amaçları.....	18
2.1.6. Değer Kavramı.....	19
2.1.7. Değer Sınıflaması.....	21
2.1.8. Değerler Eğitimi.....	25
2.1.9. Beden Eğitimi ve Spor Dersiyle Değerler Eğitimi.....	27
2.2. İlgili Araştırmalar.....	31
BÖLÜM III.....	34
YÖNTEM.....	34

3.1. Araştırmanın Modeli.....	34
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.4. Verilerin Analizi.....	36
BÖLÜM IV.....	37
BULGULAR VE YORUM.....	37
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulgular.....	37
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Ait Bulgular.....	44
BÖLÜM V	54
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	54
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	54
5.2. Öneriler.....	59
KAYNAKLAR.....	61
EKLER.....	69
EK-1.....	70
EK-2.....	71

KISALTMALAR

BEDDÖ : Beden Eğitimi Dersi Değerler Ölçeği

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TTKB : Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>		<u>Sayfa</u>
Tablo 1	M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması.....	22
Tablo 2	Schwarz'tın Değer Sınıflaması.....	23
Tablo 3	Spranger'ın Değer Sınıflaması.....	24
Tablo 4	Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler ile Bunlara İlişkin Tutum Davranışlar.....	30
Tablo 5	Öğrencilerin Cinsiyet ve Aktif Spor Yapma Dağılımları.....	35
Tablo 6	BEDDÖ Ölçeği faktör analizi sonuçları.....	36
Tablo 7	Ortaokul Öğrencilerinin Evrensel, Milli ve Kültürel Değerlerini Kazanma Düzeyleri.....	37
Tablo 8	Sorumluluk ve Çalışkanlık Değerleri Kazanma Düzeylerinin Dağılımı.....	40
Tablo 9	Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerlerinin Kazanımlarının Dağılımı.....	41
Tablo 10	Diğer Değerler Kazanımlarının Dağılımı.....	43
Tablo 11	Değerlerin Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırması (Grup İstatistikleri).....	44
Tablo 12	Milli, Evrensel ve Kültürel Değerlerin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 13	Ortaokul Öğrencilerinin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Sorumluluk ve Çalışkanlık Değer Kazanımlarının Dağılımı.....	48
Tablo 14	Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerlerinin Kazanım Dağılımı.....	50
Tablo 15	Diğer Değerlerin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Dağılımı.....	52
Tablo 16	Değer Ortalama Puanların Aktif Spor Yapan ve Yapmayanlar Açısından Karşılaştırması (Grup İstatistikleri).....	53

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, bir toplumun veya bireyin sahip olduğu kültürü, bilgiyi, inancı ve değerleri kendisinden sonrakilere aktarma sürecidir. Eğitim; kişinin davranış örüntülerini değiştirme süreci olarak da tanımlanabilir (Çüçen, 2011, akt. Herdem, 2016). Başka bir bağlamda eğitim, insanın doğumu ile başlayan ve ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte insanlara çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır (Aydın, 2008).

Eğitim, kişinin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Bu yönüyle eğitim, hayat boyu devam eden bir süreçtir (Akyüz, 2012). Ancak eğitim denilince daha çok kastedilen planlı, programlı ve amaçlı eğitimidir. Amaçlar açısından bakılınca da toplumların ekonomik, siyasal, sosyal ve ahlaki hedeflerine ancak planlı eğitimle ulaşmaları mümkündür (Aydın, 2008).

Yine eğitim, belli bir toplumun ideallerine yönelik değerler sistemini bireylere iletmede önemli rol oynamaktadır. Okul, sosyalleşmede, diğer bir anlatımla değer kazandırmada etkili bir aracı kurum olmaktadır (Ercan, 2001). Okulların, önemli görevi, kültür aktarımında okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek, ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakter ve benlik algısını olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Akbaş, 2004).

Ergün (1994)' ün de vurguladığı gibi eğitim, toplumun sosyal kurumlarından biridir. Her çocuk belirli bir aile içinde doğar, belirli bir sosyal tabakanın dilini ve görgü kurallarını öğrenir, bir köy veya şehir ortamında büyür, ilkokulda ve öğretim sisteminin diğer okullarında okur. Küçük çocukluk yaşlarından itibaren çeşitli arkadaş çevresine girerek oyunlarını bu çevreler içinde oynar, sohbet eder, bu gruplarla bütünleşir. Kitap, gazete, dergi okur; sinemaya, tiyatroya gider, radyo dinler, televizyon seyreder. Bütün bunlar insanların ve özellikle yeni yetişen nesillerin içinde yaşadıkları toplumdan etkilenme yollarından bazılarıdır. İçinde yaşanılan bu ortamlar, çocukları ve gençleri hayatın amacı, önyargılar, değer hükümleri, tutumlar, vaziyet alışlar, bütün düşünce ve davranış yönlerinden etkiler, yönlendirir ve kalıplaştırır (Ergün, 1994).

Eğitimin amacını Sokrates ise; topluma dogmatik ve ön yargılı olmayan, açık zihinli, erdemli, evrensel değer ile doğruların olduğuna inanan bireyler yetiştirmek olduğunu ileri sürmektedir. Platon da, eğitimin amacı; sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek suretiyle, adaletli bir topluma ve devlete ulaşmaktır. John Locke ise; eğitimin amacını, toplumun mutluluğunu ve refahını ileriye götürecek insanlar yetiştirmek olarak belirtmektedir. Bütün bu tanımlamalardan anlaşılmaktadır ki; eğitim ile ilgili kavramların çıkış noktası, eğitimin toplumsal işlevi olduğu (Çüçen, 2011, akt. Herdem, 2016) görülmektedir. Bundan dolayı eğitimin, amaçlarına ulaşmasında en önemli faktörler arasında okulların olduğu söylenebilir.

Maslow (1996)' a göre, demokratik toplumlarda eğitim kurumları, sadece bilişsel amaçlara ulaşmayı değil; aynı zamanda insanı insan yapan değerlere ulaşmayı da önemsemelidir. Okullar, değerlerin öğrencilere aktarıldığı bir kurum olarak, duyuşsal alanla ilgili etkinliklere yer vermelidir. Eğitimin değerlerden arınarak, sadece öğrencilere bilgi depolamaya çalışması, ideal tipte vatandaşların ortaya çıkması açısından da sorunlar çıkmasına neden olacaktır. Çünkü insan bir makine değildir, insanın duyguları, hisleri ve değerleri vardır (akt: Akbaş, 2004).

Örgün eğitim kurumlarında verilen değer eğitimi, doğrudan veya dolaylı olarak öğrencilerin değerlere bakış açısı ile değerler bilgisini geliştiren, öğrencilere birey ve toplumun üyesi olarak belli değerler doğrultusunda davranmalarını sağlamak için gerekli becerileri kazandıran okul temelli bir faaliyet olarak (Zbar of Zbar, Brown & Bereznicki, 2003, akt. Tonga ve Uslu, 2015) değerlendirmektedir

Değer edinimi; aile, akran grupları, kitle iletişim araçları gibi sosyalleşme araçlarının ve gündelik yaşam içindeki etkileşimlerin de etkisiyle yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İyi bir vatandaş yetiştirme amacı ile okulların da değer eğitimi sürecinde önemli bir rol üstlendiği öğretmenlerin ise bu sürecin temel aktörleri arasında yer aldığı bilinmektedir (Coombs-Richardson & Tolson, 2005, akt. Balcı ve Yanpar Yelken, 2013).

Değer eğitimi, okullarda planlı öğrenme etkinlikleri ile gerçekleştirilebilirken, okulda ve sınıfta yaratılan kültürel ortam ile öğretmenlerin neyi iyi, neyi kötü olarak tanımladıkları öğrenciler için örtük değer eğitimini oluşturmaktadır (Demirel, 2009, akt. Balcı ve Yanpar Yelken, 2013). Değerler; insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimcilerin birçoğu, değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir (Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000).

Değerlerin birey ya da toplum açısından önemli bir diğer işlevi de; bir bakış açısı vermesi, varlığı ve bulunduğu yer hakkında bilinç kazandırmasıdır. Çevresindeki olgu ve olaylara anlam vermede, önem atfetmede, değer biçmede, kendine konum belirlemede, birey ve toplumu yönlendiren, eline ölçütler sunan özellikler, sahip olduğu değerler bütününden başka bir şey değildir (Yeşil ve Aydın, 2007, akt. Tonga ve Uslu, 2015). Diğer taraftan değerler, insanın çevresindeki durumları tanıma ve anlamada kullandığı temel ölçütlerdir. İnsan değer üreten tek varlıktır. Değerlerin önemli bir özelliği, doğuştan bireyle birlikte gelmeyip, yaşanılarak ve öğrenilerek kazanılmasıdır (Yeşil ve Aydın, 2007). Bunlardan anlaşılacağı gibi değerlerin aktarılmasında genellikle okullarda gerçekleşen eğitimin, birey üzerinde önemli etkisi, yönlendirmesi ve işlevi olduğu söylenebilir.

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanın sıra bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını istemektedir. Bunun yanında Dünyanın her yerinde eğitim, kişilerin içinde doğup büyüdükleri toplumun değer yargılarını benimsemelerini de istemektedir. Türk milli eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk milli eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemine önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2007).

Eğitimin temel işlevlerinden bir diğeri ise, kültür değerlerini sonradan gelenlere aktarmaktır; “Eğitimin temel amacı, kültür nakli ve daha önemlisi toplumu, arzulanan bir geleceğe götürmektir” (Büyükdüvenci, 1987:2, akt. Sağ, 2003). Öyle ki eğitim, genç nesilleri geliştirmek, evrensel ölçütler içinde yoğurarak gelecek günlerin çetin savaşına hazırlamalı, fakat asla kendi milli kültürüne yabancılaştırmamalıdır. Okul milletin, devletin hizmetinde ve milli kültürün sahibi olmalıdır (Arvasi, 1995, akt. Gül, 2010).

İpekçi (2018), eğitimde okulun önemini; Okul sahip olduğu sistem içinde her öğrenciden belli standartlara uymasını ve çalışmasını ister. Bu bakımdan iradeyi güçlendirme, vazife yapma, sabır ve sebat gibi meziyetlerin kazanılması bakımından etkili bir irade eğitimi fırsatı sunar. Ancak iradenin ortaya konabilmesi için düzenli bir şekilde geri bildirim sağlayan dengeli bir kontrol sistemi gerekir. Bu sistemde okulun önemli görevlerinden biri, öğrencilere ahlak ve değerler üzerine düşünme, hayattaki olaylara ve kendi davranışlarına etik açıdan bakabilme kabiliyeti kazandırmak olarak açıklamaktadır.

Göldağ (2015)’ a göre de, insanlar değerleri okulda, eğitim programları vasıtası ile planlı olarak, okul kültürü vasıtası ile plansız ve örtük olarak, toplumun içerisinde ise plansız, yaşayarak öğrenirler. Okullar, kendi kültürlerini öğrencilere çeşitli şekillerde aktarırlar. Öğretmen ve yöneticilerin beden dili, mekânların kullanımı, güç ve statü sembollerinin kullanımı ile okul kültürü öğrencilere sözsüz olarak aktarılır.

Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek; aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır. Bu perspektiften hareketle okulların temel iki amacı var olduğu bunların; 1. Akademik açıdan başarılı bireyler yetiştirmek ve 2. Temel millî ve manevi değerleri öğrencilere kazandırmak’ olduğu (Ekşi, 2003, akt. Göldağ, 2015) görülmektedir.

Bu bağlamda değerler eğitimi, sadece değerlerin öğrencilere öğretim olarak aktarılması anlamına gelmemelidir. Bireylerin değerleri davranışlarına yansıtılabilmeleri için öncelikle okul içindeki yaşantıları yoluyla farkındalıklarının artması ve değerleri içselleştirmeleri gerekmektedir. Her bireyin ihtiyacının farklı olduğu düşüncesiyle hareket edilerek, program geliştirme çalışmalarında eğitimcilerin buna göre davranıp, bireylerin sağlıklı karar vermelerine yardımcı olması gerekmektedir. Onları geleceğin dünyasına hazırlayarak, eleştiren, yaratıcı,

üretken ve dinamik toplum üyesi olmalarını sağlamada sorumlulukları vardır (Demirel, 2010, akt. Özçelik ve Semerci, 2016).

Yine eğitim sisteminin genel amaçları arasında yer bulan değerlerin, öğrenciler tarafından kazanılıp kazanılmadığını test etmeye ihtiyaç vardır. Çünkü okullarda bilişsel davranışlara ulaşma düzeyleri devamlı kontrol edilirken, duyuşsal davranışlar devamlı bir şekilde kazandırılmamakta ve ölçülmemektedir. Öğrencilerin ilköğretim programları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeylerinin tespit edilmesi hem okulların duyuşsal davranışlar kazandırmadaki başarısı hem de toplumsal değerler hakkında aydınlatıcı olacaktır (Akbaş, 2004).

Bunlardan anlaşılacağı gibi, eğitim hizmetinin en genel ve belirli amacı, çocukların ve gençlerin toplumun yaşamına sağlıklı bir şekilde uyumunu sağlamaktır. Kültüre uyumda genel, evrensel, denenmiş ve yerleşmiş değerlerin öğretilmesi genel öğretimi teşkil eder. Bunlar; toplumda herkesin öğrenmesi ve bilmesi gereken bilgi, beceri ve ahlaki öğeleri içine almaktadır. Bu bilgi birikimi bireyi ve toplumu iyiliğe götürücüdür (Varış, 1998).

Öğrenmede disiplinler arası bir yaklaşımın benimsenmesi öğrencilerin çeşitli konu alanlarının gerçek yaşamda birbirleriyle nasıl da iç içe olduklarını anlamalarına yardımcı olmaktadır. Öğrenme konusunda disiplinler arası bir yaklaşım benimsendiğinde spor eğitimi heyecan verici olanaklar sağlayabilir. Bu nedenle beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi önemsenmesi gerekir (Harrison, Blakemore & Buck, 2001, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

Türk Dil Kurumu (TDK, 1981:236), Eğitim Terimleri sözlüğünde beden eğitimi şöyle tanımlamaktadır: “Bireyin, beden, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacıyla yapılan düzenli ve metodlu çalışmaların tümüne beden eğitimi denir” (akt. Certel, 2017). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi spor; bir eğitim aracı olup, bireyi ruhen, fikren geliştirmenin yanında ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını aktarabileceği ifade edilebilir.

Bir eğitim aracı olarak kullanılan beden eğitimi ve spor, ferdi yönden insan sağlığı, karakter gelişimi, moral ve verimliliği, milli yönden; sağlam, güçlü, ortak duygu ve davranışları yüksek bir insan gücü potansiyeli ile doğrudan ilgili, etkili bir eğitim faaliyetidir. Bu bakımdan zihni ve fikri gelişimin ancak bedeni gelişimle uyumlu ve

dengeli olması halinde insanın ve toplumun daha sağlıklı, dengeli, mutlu, uzun ömürlü, başarılı ve verimli olabileceğinde tam bir görüş birliği vardır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1985, akt. Aköz, 2018).

Beden eğitimi ve sporun doğasındaki öğrenme ortamı, öğrencilerin amaçlanan değerleri kazanmaları için güçlü bir eğitim ortamı sunmaktadır. Özellikle Öğretim Programının Genel Amaçları bölümünün altıncı, yedinci ve sekizinci maddeleri; evrensel, millî, manevi ve ahlaki değerleri doğrudan ele almaktadır. Programın genel yapısı içinde; adalet, arkadaşlık, estetik, eşitlik, paylaşma, sevgi, duyarlılık, güven, özgürlük, sabır, sorumluluk, çalışkanlık, dürüstlük, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri öne çıkmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere değerler eğitimi kazandırmada, beden eğitimi ve sporun etkili olabileceği görülmektedir. Spor yapan öğrencilerin, spor yapmayanlara göre, değer kazanımında daha önde oldukları varsayıldığından bu çalışma ile spor yapan ve yapmayan öğrencilerin değer kazanımlarındaki farklılık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; “ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeyi nasıldır?” sorusu oluşturmuştur.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında aktif spor yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinde verilen değerler eğitimin öğrencilere kazandırılma düzeylerini incelemektir. Bunun yanı sıra, ortaokul öğrencilerine beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında cinsiyet ve

aktif spor yapıp yapmama durumuna göre kazandırılması hedeflenen kazanımların ulaşma düzeylerinin belirlenmesi de amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Beden eğitimi ve spor dersi programının, değerler eğitiminin kazandırılması açısından önemli olduğu görülmektedir. Toplumsal olarak değerler, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olarak kabul edilen genelleştirilmiş davranış prensipleridir. Değerler, her gün tecrübe edilen gerçekliğin önemli bir parçası olup bu açıdan bireyin yaşamını derinden etkilemektedir. Bu yönüyle yapılan bu araştırma, eğitimin bir parçası olan öğrencilere toplumun barındırdığı değerleri beden eğitimi ve spor dersi ile kazandırmak açısından önem teşkil etmektedir.

Araştırmamızı önemli kılan diğer bir husus ise; beden eğitimi ve spor dersi ile kazandırılması hedeflenen değerlerin cinsiyete ve aktif spor yapıp, yapmama durumuna göre incelenmiş olmasıdır. Yine değerlerin beden eğitimi ve spor dersi ile öğrencilere kazandırıldığı kadar hangi düzeyde kazandırıldığının belirlenmesi bu araştırmayı önemli kılan başka bir nedendir. Ayrıca ilgili alanyazın tarandığında bu konu ile ilgili araştırmalara rastlanamamıştır. Bu nedenle de bu araştırma önem kazanmaktadır.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğrenciler ölçekte yer alan maddelere içtenlikle ve samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeğin, Beden eğitimi ve Spor dersinde kazandırılması amaçlanan değerleri ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Çalışma 2018-2019 eğitim öğretim yılı; Burdur ilinde bulunan ortaokulların 8.sınıfları ve
2. Uygulanan ölçekteki maddeler ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Beden eğitimi: Vücudu güçlendirmek ve sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma, beden terbiyesi (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018) tanımlanmaktadır.

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet, yüksek ve yararlı nitelik demektir (Arslan ve Yaşar, 2007).

Değerler eğitimi: vatandaşlık eğitimi, karakter eğitimi, ahlak eğitimi, hukuk eğitimi, cinsellik eğitimi, madde bağımlılığı eğitimi, din eğitimi gibi alanların hepsini kapsayan şemsiye bir uygulama olarak eğitimde özel bir etkiye sahiptir. Değerler son zamanlarda kullanılan diğer terimlerle de çok yakından ilgilidir. Bunlar; ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişim, karakter eğitimi, erdemler eğitimi gibi sınıflandırılmaktadır (Kirschenbaum, (1995) ve Halstead vd. (2000), akt. Yiğittir ve Öcal, 2010).

Ortaokul: Öğrencileri genel eğitim yoluyla bir yandan hayata bir yandan da liseye hazırlayan, genellikle dört yıllık ortaöğretim okuludur (TDK, 2018).

Öğrenci: Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimse, okul çocuğu, talebe olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Araştırmanın bu bölümünde, kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1. Eğitim kavramı. Eğitim, tarih boyunca, insanları en çok meşgul eden konulardan birisi olmuştur. İkel topluluklardan bugüne kadar eğitimin çeşitli şekillerde ve farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalardaki farklılığın nedeni, yapılan eğitimin karakterine göre değişmesidir. Her bilim insanı, eğitimin değişik yönüne vurgu yapmıştır. Bazıları onu bir terbiye aracı, bazıları insanlara mesleki yeterlilik kazandıran kurum olarak görürken, bazıları da eğitimi, toplumun kültürünü gelecek kuşaklara aktaran araç olarak görmüşlerdir (Altuntaş, 2010).

Genel anlamda eğitim, insan davranışında bilgi, beceri, anlayış, ilgi ve diğer kişilik nitelikleri yönünden belli gelişimler sağlamak amacı ile yürütülen etkiler sistemidir. İnsan dünyaya tamamlanmış bir varlık olarak gelmemektedir. Bireyin varlığında duran öz; dünyaya gelirken birlikte getirdiği kalıtsal öğeler, yetiştirme dürtüsü, çevre etkileri, yaşantılardan gelen edinimler, bilgi ve beceri kazanmak için gösterilen çabalar, insanı tamamlamaya yardım eden etmenlerdir. Bütün bunlar, oluşma halindeki insanın varlığını saptayan eğitimi etkilemekte ve kapsamaktadır. Eğitim insan hayatının gelişip serpiştiği her yerde bulunması zorunludur (Yamaner ve Kartal, 2004).

Değirmencioğlu (1977) ise eğitimi: “Kişinin davranış örüntülerini değiştirme süreci”, “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1984), “İnsanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci” (Fidan, 2012). “İnsanı topluma yararlı hale getirme süreci” (Demirci Fettahoğlu, 2011) ve bu gibi ifade ve tanımlardan anlaşıldığı gibi eğitim bir süreç olarak ele alınmakta, bu da doğum öncesinden ölüme kadar sürmektedir.

Başka bir eğitim tanımına göre; eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir (Özkan, 2006). Okullar eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu anımsatır. Oysa okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki "kültürleme" sürecinin bir parçasıdır (Fidan,1986).

Fidan (2012)' a göre, kültürleme, insanın kişilik yapısı içinde doğduğu ve yetiştiği kültür tarafından belirlenir. Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni kuşaklara geçirir. Toplumun bireyleri, kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemesi ve değiştirmesine "kültürleme" denir. İnsanın çocuk, genç ve yetişkin olarak kendi toplumuyla bütünleşmesi toplum içinde etkinlik kazanması ve yetişmesi sırasında karşılaştığı bilinçli ve bilinç dışı öğrenmeler bu süreç sonunda elde edilir. Kültürleme ailede, sokakta, işyerinde her türlü seremoni ve merasimde bilinçli ya da bilinç dışı, kendiliğinden oluşan ve bireysel olan öğrenmeleri de kapsar. Kültürlemenin amaçlı olarak yapılan kısmı eğitimidir. Bu nedenle, eğitim "kasıtlı kültürleme süreci" olarak da tanımlanmaktadır.

Eğitim gerek örgün gerekse okul dışı olarak, insanın kendisi kadar eski bir tarihe sahiptir. Çeşitli tarihsel devirlerde ve çeşitli toplumlarda insanlar kendi çocuklarını, savundukları değerler ve erişmek istedikleri ideallere göre yetiştirmek istemişlerdir. Bu bakımdan eğitimi herhangi genel bir anlamda tanımlamak imkânsız değilse bile güç bir iştir. Belki yapılabilecek tek şey, eğitimin, bir kuşağın, mutad olarak yetişkinlerin, gençliği, toplumun kültüründe yetiştirmek ve onları, yalnız mevcut kültürel mirası korumak değil, aynı zamanda bu mirası geliştirebilmek üzere gerekli gereçlerle donatma gayreti olarak tanımlanmaktadır (Kazamias, akt.Ersöz, 1963).

Eğitim, sadece öğretmen ve öğrencilerin değil, bütün bireylerin ve toplumların sorunudur. Eğitim, en geniş anlamı ile bir kültür etkileşimi olarak ele alındığında, hiç kimse bunun dışında değildir. Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Birey ihtiyaçlarını gidermek için çevresindeki canlı, cansız her türlü

varlıklar ile etkileşimde bulunur ve bu etkileşim ile orantılı olarak öğrenmektedir. Öğrenmenin olduğu her durumda ise insanın davranışlarında bir değişme söz konusudur (Öztürk, 2002).

Eğitimin birçok işlevi bulunmaktadır. Bu işlevlerden bazıları, Altuntaş (2010)'a göre, “bütün eğitim tanımlarının ortak yönleri dikkate alındığında, eğitimin çok yönlü işleve sahip olduğu görülür. Bu işlevlerden bazıları şöyle sıralanabilir; Bireyin gelişimini sağlar. Onun yetenek ve tutumlarının değişmesine ve gelişmesine yardım eder. İçinde yaşadığı toplumla kaynaşmasına hizmet eder. Bireyin uzun bir zaman dilimi içinde, onun gelişimine yardım eden bir süreç olarak görülür”. Tezcan (1997)'a göre de; eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır. Başka bir tanıma göre eğitim, “bireyin toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreçtir.

Türkçe’de eğitim kavramı kadar yaygın olarak kullanılmamakla birlikte bununla yakından ilgili terbiye, irfan, talim, tedris, maarif gibi kavramlar da bulunmaktadır. Eğitim kavramı, yaygın olarak bütün bu kavramları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Eğitim, doğumdan ölüme kadar hayatın her alanını ve anını kapsamaktadır. Sosyal hayatta insanlar, evde, işyerinde, sokakta, sosyal öğrenme sürecinde birbirinden öğrenmektedir. Bu süreçte herkes, aynı zamanda diğeri için bir öğrenme kaynağı ve rol modelidir. İşte bu öğrenme ve öğretme sürecinin, amaçlı, sistemli, planlı, programlı ve düzenli bir biçimde gerçekleştirilmek istenmesi, eğitimin kurumsallaştırılmasını ve bir başka ifade ile eğitim ve okul sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Böylece her ülke, sosyal bütünleşme, süreklilik ve istikrarı sağlamak, sosyal ve kültürel mirası sürdürmek için eğitim sistemleri ve çeşitli eğitim kurumlarını oluşturmuştur (Şişman ve Taşdemir, 2008).

Yine bir başka bakış açısına göre ise; eğitimin konusu insandır. İnsan, biyokültürel, toplumsal ve psikolojik bir varlık olarak tanımlanmaktadır. İnsanın temel yapısı, biyolojiktir. Çünkü o 23 anneden, 23 babadan aldığı 46 kromozoma ve yaklaşık 20 trilyon hücreye sahiptir. Bu yapı onun gizilgüçlerini de oluşturur. İnsanın, bilişsel, duyuşsal, devinişsel, algısal alanlarla ilgili doğuştan getirdiği özellikleri bulunmaktadır. Doğuştan getirilen gizilgüçler eğitimle geliştirilebilir. Çünkü eğitimin

görevlerinden biri de insanın yeteneklerini en üst sınıra getirmektir (Sönmez, 1994, akt: Gül, 2004).

Uygarlıkların sürekliliğinde ve gelişmesinde en önemli etken kuşkusuz eğitimidir. Çünkü eğitim, uygarlığı ve kültürü oluşturan insanın yetiştirilmesi ile ilgili olduğu gibi, onların bir kuşaktan ötekine aktarılmasında da temel araçtır. Ayrıca örgün eğitim yolu ile yapılan çalışmalar ve toplumları yetiştirme faaliyetleri kültür ve uygarlıkların yüzyıllar boyu birikimini tespit edip korumaya ve yine gelecek nesillere aktarmaya yarar. Kuşkusuz yaygın eğitim yoluyla yapılan çalışmalar da kültürlerin ve uygarlıkların aktarılmasında etkilidir. Ancak, aileden çocuklara bu şekilde geçen bilgi ve uygulamalar oldukça sınırlı kalmaktadır. Yine, örgün eğitim dışında usta-çırak yöntemi ile yapılan eğitim faaliyetleri de sınırlı bir kültür ve uygarlık aktarması olabilir (Akyüz, 2016).

Eğitim yeryüzünde zihnin var olduğu andan itibaren var olan ve düşünen varlıkların yok olacağı ana kadar devam edecek bir uyum sürecidir. Eğitim uyulmak zorunda olunan bir doğa yasasıdır (Yücel, 2004).

Eğitim insan hayatında olduğu gibi toplum hayatında da önemli bir yer tutmaktadır. Eğitimin önemini Akyüz (2016) şu şekilde belirtmiştir; gerçekten uygarlık bir defa erişilen ve artık öyle kalacak olan bir kazanım değildir. Her nesil kendi toplumunun mirasını yeniden öğrenmek ve buna katkıda bulunmak zorundadır. Eğitim ve öğretim yoluyla böyle yapılmaz ya da yapılamazsa o toplumun uygarlığı tarih sahnesinden kolayca silinir.

2.1.2. Beden eğitimi ve spor kavramı. İnsanın gelişim özellikleri genelde çeşitli alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bu alanlar; bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal alanlar olmak üzere dört ana bölüme ayrılır. Bedensel gelişim içerisinde birey, sinir ve kas sisteminin gelişimini sağlamaktadır. Daha sonra kavramsal yorumlama ve beyinsel (zihinsel) gelişimini tamamlar. İnsanın eğitimi yukarıda ifade edilen dört boyutu kapsadığı takdirde ancak bir anlam kazanmaktadır. Beden eğitimi ile genel eğitim ayrılmaz bir bütün oluştururlar. İnsan gelişimi içerisinde beden eğitimi; 1. Uygulama esnasında öğrencileri olası kazalardan koruma eğitimi, 2. Serbest zaman eğitimi ve 3. Sağlık eğitimi (beden ve ruh sağlığını koruyucu, önleyici, tedavi edici

ve iyileştirici uygulama eğitimi) (Erşen ve Kale, 2010) gibi ilgili alanları kapsamaktadır.

Beden eğitimi ve spor; özünde bireylerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerinin yanında eğitim süreci içinde sosyalleşme işlevini de yerine getirmekte ve böylece genel eğitimin tamamlayıcısı olan bilinçli ve planlı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Çelik ve Pulur, 2011). Beden eğitimi ve sporun başlangıç noktasında, önce insan ve insanın ilk temel hareketleri bulunmaktadır. Bu hareket formları; yürüme, koşma, tırmanma, çömelme, dönme, yuvarlanma, aşma, asılma, engel altından geçme, sallanma, atma, atlama, zıplama, çekme, itme, uzanma, eğilme gibi hareketlerdir. Çocukta, dil ve kavramların gelişmesiyle birlikte algılama da gelişmeye başlar. Çocuk kuvvet, çabukluk, dayanıklılık, açısız hareketlilik, denge, yön bulma, ritim duygusu gibi bedensel özelliklerinin farkına varır. Bir çocuğun başka bir çocuğa "Kim daha önce ilerideki topu koşup alacak?" gibi bir soru yöneltmesi, beden eğitimi anlayışı içinde, sporun başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Kale, 2007 akt: Özyürek, Özkan, Begde ve Yavuz).

Son zamanlarda "Beden Eğitimi" ve "Spor" kavramları çoğu kez birbirlerini tamamlayan, bazen de birbirlerinin içine giren tanımlarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Bilindiği gibi insanın canlılığının belirtisi harekettir. Bu da insanın varoluşundan bu yana varlığını sürdürmektedir. İlk zamanlar insanın ilkel güdüleriyle oluşan ve sadece varlığını koruma ve sürdürme güdülemeyi gerektiren "doğal hareketler" denilen hareketleri kapsamaktadır. Fakat toplumlar, teknolojinin getirdiği imkanlardan yararlanma yoluna giderek, gerekli bedensel ve ruhsal faaliyetleri tabiiyetten çıkarmış, bilinçli olarak kendi bulduğu yöntemlerle bedensel aktiviteleri sağlamıştır (Akkoyunlu, 1996).

Yine beden eğitimi ve spor; insanların zihni ve fikri gelişimle birlikte bedeni gelişimlerinin uyumlu olması, insanların içinde yaşadıkları toplumlarda daha sağlıklı, dengeli, verimli ve daha mutlu olmalarında önemli bir rol oynamaktadır (Özdenk, 2018).

Spor, içinde yaşanılan çağın modern toplumlarında kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak anlam kazanan ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir sosyal olgu (İmamoglu, 1992, akt: Yetim, 2000) olarak değerlendirilebilir.

Çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak, eğitimde hedeflerin gerçekleşmesi öğrencinin zihinsel eğitimi yanında, fiziksel eğitimi ile olanaklıdır (Güneş, 2001). Bucher ve Koenig (1983)'e göre, beden eğitimi çocukların organik gelişimi, hareket-beceri gelişimi, sinir kas koordinasyon gelişimi, kişisel ve sosyal uyum sağlaması açısından önemlidir (akt. Gülay, 2008). Bailey (2001 akt: Saraç ve Mustu, 2013)'de bu tanımları desteklemiş, beden eğitimi ve sporun çocukların gelişimine etkisinden şu şekilde bahsetmiştir; Beden eğitimi ve spor çocukların ruhsal, ahlaki, sosyal, kültürel, sözel ve sayısal okuryazarlık, bilgi ve haberleşme teknolojileri, düşünme becerileri vb. konularda gelişimine yardımcı olan çok yönlü bir alandır. Bu gelişimler gerçekleşirken gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin beden eğitimi dersinden keyif almaları beklenmektedir.

Beden eğitimi ve insan yaşamının, günümüz dünyasında iç içe girmiş iki olgu olduğu görülmektedir. Hangi yaşın insanı olursa olsun bilinçli uygulanan beden eğitimi tüm yaşam süreci içerisinde kişiyi sağlıklı ve mutlu kılmaktadır. Beden eğitimi ayrıca ahlak, kültür, kişilik, sağlık ve eğitimi geliştirmektedir (Balcıoğlu, Özbek, Sungur ve Sivrikaya, 2003, akt. Taşkın, 2018).

Korkmaz ve Çakır (2016)'a göre de; “eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, hoşgörü ve dayanışmaya dayanan bir barış kültürü oluşturmak, bunun için yapısal değişimler yaratmak amacıyla kullanılan araçlardan biri de spordur. Çünkü spor, insan eliyle oluşturulan kurallar çerçevesinde yürütülen bir olgu olarak “eşit” kurallar altında rakiplerin mücadelesini içermekte ve özü gereği katılımcılığı teşvik etmektedir. Sporun birleştirici gücü, farklı insanlar, gruplar ve uluslararası iletişim alanı yaratmaktadır”.

Aynı zamanda spor; insanların yaradılışında bulunan saldırganlığa karşı barışçı rahatlama imkanları veren, saldırganlık duygusunun denetim altına alınması için uygun bir yarışma ortamı hazırlamaktır. Benzer şekilde; spor, egzersiz ve oyunun becerikli bir surette düzenlenmesinden doğar, bize en temiz duyguları verir. Hakiki spor insanı geliştirecek onun bedeni ve ruhi bütün kabiliyetlerini meydana çıkarabilecek en birinci vasıftır. Spor, ulusal birliği örgütleyen bir eğitim aracıdır. Spor, kitlenin afyonudur, çeşitli siyasi görüş ve düşüncelerdeki insanları, devletleri bir araya getiren onları bir amaç tarafından birleştirebilen bir olgudur, diyenler olduğu gibi onu toplumsal bir ihtiyaç olarak tanımlayanlar da vardır. Bazı insanlar

sporu sağlıklı yaşamının sırrı, bazıları motivasyonları yönünde bir hareketler topluluğu, bazıları da zaman zaman savaş veya reklam aracı anlayışına sahip olmuşlardır. Bu anlayış doğrultusunda sporu tarif etmişlerdir (Çankaya, 2001, akt. Kuter ve Atasoy, 2005).

Beden eğitimi ve spor dersi kendini ifade etme ve yaratıcılık olanakları sağlamaktadır. Serbest zamanların kullanımına katkıda bulunmakta ve estetik beğeniye olanak sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor duyguların kontrol edilmesine katkıda bulunmaktadır. Spor ortamındaki etkileşim duyguların boşalımı ve kontrolü için uygun olanaklar sağlamaktadır. Yine beden eğitimi ve spor dersi, kişilik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Güçlü bağlar, takım ruhu, grup etkileşimi, beden eğitimi ve spor alanlarında görülen özelliklerdir. Takım arkadaşlarına ve rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili olmaktadır (Bucher, 1979, akt. Altun ve Güvendi, 2019).

2.1.3. Eğitim ile beden eğitimi ve spor ilişkisi. Genel eğitim içerisinde sistematik bir şekilde yürütülen Beden Eğitimi ve Spor dersleri, öğrencilere, hareket etme ve yeteneklerini arttırma, fiziksel uygunluklarını sağlama, sağlık bilgileri elde etme, yaşam etkinlikleri ile ilgili becerileri kazanma ve geliştirme, olumlu sosyal beceriler kazanma konularında oldukça önemli katkılar sağlamaktadır (Pangrazi, 2001 akt: Özkurt ve Pepe, 2016).

Son zamanlarda okullar, çocuk ve gençleri sadece gelecekteki, meslek yaşamlarında ortaya çıkabilecek sorunların üstesinden gelebilecek bilgi, beceri ve yetilerle donatmakta kalmayan, bunların ötesinde, sayılan amaçlar doğrultusunda öğrencilerin eğitime en duyarlı oldukları çağlarda, onlara uygun davranışlar ve alışkanlıklar kazandıran kurumlar olma özelliği taşımaktadır. Çocuklar ve gençler hoşgörülü, demokratik, paylaşımcı ve yardım sever olmanın kural ve bilincini okullarda öğrenirler (Orhun, 1992, akt. Şahin, Şebin, Özperçin ve Şahin, 2015).

Öncelikle eğitim, sporun en önemli boyutlarından birisidir. Spor bu boyutuyla ele alındığında iki şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir; “spor için eğitim ve eğitim için spor”. Spor için eğitimde, spor amaçtır ve sporun en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi için eğitimden yararlanılmaktadır. Sporcu eğitimi, antrenör eğitimi, hakem ve spor yöneticilerinin eğitimi, seyirci eğitimi söz konusudur. Bu

anlamda eğitim sporun hizmetindedir ve sporun teknik, estetik ve performans düzeyini yükseltmek için vazgeçilmez bir yoldur (A. Şahin, Şebin, Özperçin ve Şahin, 2015). Eğitim için sporda ise, spor eğitiminin hedeflerine ulaşmasında kullanılan araçlardan sadece bir tanesi ama belki de en eğlencelisi ve doğru kullanıldığında da en etkilisidir (A. Şahin, Şebin, Özperçin ve Şahin, 2015).

Diğer yandan beden eğitimi, karakter ve kişilik gelişimine katkıda bulunur. Çünkü güçlü bağlar, takım ruhu, grup etkileşimi, oyun ve spor alanlarında görülen özelliklerdir. Takım arkadaşlarına, rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili olur. Beden eğitimi fiziksel uygunluk, sağlık ve korunma alışkanlıklarının gelişimini sağlar. Beceri gelişimi ve zihinsel gelişim için olanaklar sağlar, demokratik süreçlere katkıda bulunur. Oyun eğitsel potansiyele sahip içgüdüsel bir dürtüdür ve beden eğitiminde uygulanan oyunların dinamik niteliği bireylerin daha uygun davranış biçimleri elde etmelerinde kullanılabilir (Bucher, 1979, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

Yetim (2000)' de, eğitim ve beden eğitimi ve sporun bir bütün olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir; eğitimin amacı nitelikli insan gücü yetiştirmektir. Nitelikli insan gücü de beden, ruhen, zihnen ve sosyal anlamda sağlıklı ve yeterli olmayı gerektirir. Nitelikli insan yetiştirmenin en önemli aracı da beden eğitimi ve spordur. Beden eğitimi ve sporda, genel eğitimin çok önemli bir parçasıdır. İnsanın mükemmel hâle gelmesinde en büyük katkıyı beden eğitimi ve spor olgusu sağlar.

İnsanlar vücutlarını iki amaç için eğitmişlerdir, birincisi, kendini korumak ve savaşmak, ikincisi ise, fiziksel gelişimin yanısıra zihinsel duygusal ve sosyal gelişimi sağlamak için olmaktadır. Buna göre toplumlar, insanın fiziksel gelişimi ile birlikte zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini sağlayan spor eğitimine oldukça önem vermişlerdir (Anın, 1991, akt. Sunay, 1998). Bunlardan dolayı beden eğitimi ve spor eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır denilebilir.

2002 yılında yapılan “Spor yoluyla eğitim” forumunun sonundaki bildiride, sporun bütün insanları eğiten bir araç olarak kalması gerektiği, etik ve fair play kuralları içinde uygulanan sporun, ahlakı ve fiziksel kuvveti geliştireceği vurgulanmıştır (Özbey ve Güzel, 2009).

Beden Eğitimi, genel eğitimin ilk safhalarında başlamaktadır. İlköğretim okullarına verilen “kesintisiz ve zorunlu eğitim” görevi, aynı zamanda “kesintisiz ve zorunlu

beden eğitimi” anlayışını da beraberinde getirmesi gerektiğini düşündürmektedir. İlköğretim okullarında beden eğitimi ve spor etkinlikleri sekiz yıllık bir süreyi kapsamaktadır. İlköğretimin birinci kademesinde Beden Eğitimi derslerine başlanmakta, ilköğretim ikinci kademenin sonuna kadar devam etmektedir. İlköğretimin ilk beş yılında çocuklar vücutlarının parçalarını kullanma, önemli hareket örneklerini ayırt etme, mekanik ilkeleri öğrenme, kurallara göre davranma, denge, zaman ve alanı kullanma gibi yaşantıları kazanabilirler. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çoğu oyun ağırlıklıdır. Bu durumun temel nedeni ilköğretim çağının en önemli eğitim aracının oyun olmasıdır (İrez, 2005, akt. Türkmen ve Varol, 2015).

Yine beden eğitimi dersi, genel eğitimin bir parçası durumundadır. Beden eğitimi dersi öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde tutularak onların, fert ve toplum önünde sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Beden eğitimi derslerinde kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkların tamamının değerlendirilmesi gerekir (Başoğlu, 1995, akt. Avşar, 2009).

Bütün bunlar göstermektedir ki, eğitim ile beden eğitimi ve sporun fert ve toplum için hedefleri ve amaçları birçok noktalarda birleşmektedir. Ferdin akıl, beden ve ruh sağlığının yerinde olması yalnızca kendileri ve aileleri yönünden değil, millet bütünlüğü açısından da son derece önemlidir. İnsan yetiştirmenin öncelikli amacı; demokratik bir eğitim ortamında, bireyin yaş, cinsiyeti, dil ve din ayrımı gözetilmeden yeteneklerinin olabildiği ölçüde geliştirilmesidir. Toplumlar sağlıklı kuşaklar yetiştirmek için sporu genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısı olarak görmektedirler. Onun için de olayı bir devlet politikası olarak benimseyip, insan hayatının her devresini kapsayacak biçimde yürütmektedirler (Hergüner, 1992).

2.1.4. Beden eğitimi ve sporun genel amaçları. Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve sağlıksal yönden sağlıklı, mutlu iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı ve üretken, Milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmeleri beden eğitimi ve sporun genel amaçlarıdır. Bu doğrultuda Türk Milli Eğitiminde Beden Eğitiminin genel amaçları (Gümüşgöl ve Göral, 2014);

- Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme,
- Milli bayramları ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrayabilme törenlere katılmaya istekli olabilme,
- Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıkları edinebilme,
- Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme,
- Beden Eğitimi ve Sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını sportif faaliyetlerle değerlendirmeye istekli olabilme,
- Dostça oynama ve yarışma, kazananı kutlama kaybetmeyi kabullenebilme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme,
- Tabiatı sevme temiz hava ve güneşten faydalanabilme,
- İş birliği içinde çalışma ve birlikte davranabilme alışkanlığı edinebilme,
- Görev ve sorumluluk alma, lidere uyma ve liderlik yapabilme,
- Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme,
- Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme,
- Spor araç ve tesisleri hakkında bilgi sahibi olma ve bunları gereği gibi kullanabilme,
- Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirebilme ve geliştirebilme,
- Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme,
- İyi duruş alışkanlığı edinebilme,
- Beden Eğitimi ve Sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme (Tamer, 2012 akt. Gümüşgöl ve Göral, 2014).

2.1.5. Beden eğitimi ve sporun özel amaçları. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nın amacı; öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmalarıdır. Bu amaç doğrultusunda, Beden Eğitimi ve Spor dersini alan öğrencilerin aşağıdaki program çıktıklarına ulaşmaları beklenmektedir:

1. Çeşitli fiziksel etkinliklere ve sporlara özgü hareket becerilerini geliştirir.
2. Hareket kavramlarını ve ilkelerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanır.
3. Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanır.
4. Sağlıklı hayatla ilgili fiziksel etkinlik ve spor kavramlarıyla ilkelerini açıklar.
5. Sağlıklı olmak, sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır.
6. Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.
7. Beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirir.
8. Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir (MEB-TTKB, 2018).

Bunlardan anlaşılabilceği gibi beden eğitimi ve spor dersini alan öğrenci; hareket kavramlarını ve ilkelerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanmakta, beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirmekte ve en önemlisi de beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerleri kavramaktadır. Bundan dolayıdır ki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında beden eğitimi ve spor dersinin katkısı fazladır denilebilir.

2.1.6. Değer kavramı. Bir kavram olarak değerlerin, çok sayıda özelliğinden söz etmek mümkündür. İçten bir güç olarak değerler; bireysel davranışları etkiler; yaşamda ikilemde kalma durumunda karar vermeyi kolaylaştırır; toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır; bireysel algı ve gerçeğin yorumlanmasını etkiler; davranışları kontrol etmeyi sağlar; kişi ve toplumların istek ve amaçlarını temsil eder; zaman içerisinde çeşitli etmen ve bireylere göre değişebilir; duygu yüklüdür, düşünce ve anlayışa güç verir, davranışları yönlendirir; insan kişiliğinin etik, sosyo-ekonomik, zihinsel, politik, fiziksel, estetik, dinsel gibi çeşitli boyutlarını içerir (Kasapoğlu, 2013).

Sosyal bilimlerin hemen hemen hepsinde değerler üzerinde durulmuştur. Felsefe, sosyoloji, psikoloji ve ekonomi başta olmak üzere birçok sosyal bilim bu kavramı kendi açısından inceleme sahasına almıştır (Baier, 1967; Haldane, 2004, Schwartz, 2006). Bu nedenle literatürde değer kavramına ait genel-geçerli bir tanımlama yoktur. Değer kavramı literatürde sonsuz düşüncelerden davranışsal eylemlere kadar her şeyi kapsayacak şekilde verilmektedir (Coşkun, Keskin ve Keskin, 2009; Coşkun

Keskin, 2012; Halstead, 1996; Keskin, 2008; Özensel, 2003; Tsirogianni ve Gaskell, 2011, akt. Keskin, 2016).

Değer kavramı; bir şeyin para için ölçülebilen karşılığı, paha, üstün nitelik, üstün ve yararlı nitelikleri olan birey, bireyin nesne ile olan ilişkilerini belirleyen durum ve bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü gibi anlamlarda tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2015).

Erol Güngör (1998) ise değer tanımı; “değerler bir inanç olması bakımından, dünyanın belli bir kısmıyla ilgili, algı, duygu ve bilgilerimizin bir bileşimidir” diye yapmıştır. Doğan (2011)’a göre de, “değer kavramı bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olmaya da hareket etme tarzıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (akt. Eraslan ve Erdoğan, 2015). Sosyal bilimlerde ilk defa Znaniecki tarafından kullanılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valare” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012). Bir başka tanıma göre değerler, kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerdir (Fichter, 2006:167, akt: Tekin, 2015).

Birçok değer tanımlamasının olması, değerlerin çoğu zaman, aynı kelime veya kelimeleri kullanan farklı kişilere farklı anlamlar ifade edebilmesi, toplumlara ve bağlantılı olarak inançlara, kültürlere göre şekillenmesi bakımından öznel olabilme özelliğinden kaynaklanmaktadır denilebilir.

Yine değerler, bir faaliyette arzulanan şeyler olarak anlaşılabilir. Örneğin; Rokeach’ın “alçakgönüllülük” ve “adalet” olarak belirttiği değerler, “kurtuluş” ve “özgürlük” değerlerine bir yaşam hedefi olarak rehberlik edip davranışı yönlendirebilir. Deth ve Scarbrough ise, değerleri soyut prensipler olarak görmekte, ancak değerlerin yalnız bize hangi davranışların “adalet”, “özgürlük”, “kendini ifade” veya “fiziksel güvenlik” vb. sağlayacağı hakkında hiçbir bilgi vermeyeceğini öne sürerek eleştirmektedir (Deth & Scarbrough, 1995:30). Bu bağlamda değerler, durumlara veya davranışlara özeldirler, bireyin içinde olduğu özel durumlara yönelik olarak oluşmaktadır. Aynı zamanda davranışların seçiminde veya olayların değerlendirilmesine rehberlik ederek, bireydeki göreceli önemine bağlı olarak belirginleşmektedirler (Lan vd. 2008, akt. Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt, 2012).

Kılavuz (2003)'e göre; dürüstlük, erdemlilik, adalet, insana olan saygı, dostluk, sevgi değerleri insandan insana farklılık göstermektedir. Bunun için, her insan kendi değeri ile yaşar ve değer kavramına atfettiği önem farklıdır. Bu değer kavramı önceliklerimizi belirleyen, seçimlerimize yol gösteren ve durumlar arasında transfer edebilmemizi sağladığı için kişiden kişiye farklılık göstermektedir (akt. Kuter, 2012).

Schwartz ve Bilsky, çeşitli kuramcılarının değerle ilgili görüşlerini değerlendirerek ortak bir zemin oluşturmaya çalışmışlardır. Farklı kuramcılarının üzerinde uzlaştıkları değer tanımlarından hareketle özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmektedirler (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000):

- Değerler inançlar olarak sadece fikir niteliği taşımazlar, duygularla da bağlantılıdır, değerler etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
- Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaca ulaşmada yararlandığı davranışlarla ilişkilidirler.
- Değerler, eylem ve durumların üzerindedirler. Değerler; davranışların, insanların ve olayların seçilmesi, değiştirilmesi ve yönlendirilmesinde standartlar olarak işlev görürler.
- Değerler, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Dolayısıyla bireyler ve kültürler sergiledikleri değer önceliklerine göre betimlenebilirler (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Bu noktada; değerlerin duygu, davranış, amaç boyutları bütünleştirilmektedir; böylece benzer değer özelliklerine sahip bireysel ve kültürel ortamlardan söz edilebilir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

2.1.7. Değer sınıflaması. Değerlerin kazandırılmasında çok sayıda sınıflandırma yapılmıştır. M. Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı sınıflandırma oldukça kapsamlı olup, kendisinden sonra gelen birçok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Bu sınıflandırmaya göre, değerler “gaye/amaç değerler (terminal values)” ve bu değerlerin elde edilmesinde gerekli görülen vasıfları temsil eden “vasıta/araç değerler (instrumental values)” olarak iki kategoriye ayırmıştır. Bu sınıflandırmadaki değerler Tablo 1’de gösterilmiştir (Rokeach, 1973, akt. Yiğittir ve Öcal, 2010).

Tablo 1.

M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması (1973)

Gaye (Terminal) değerler		Vasıta (Instrumental) değerler	
Rahat bir hayat	İç huzuru	Hırslı/ istekli	Hayal gücü kuvvetli
Heyecanlı bir hayat	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık
Başarma hissi	Ulusal güvenlik	Kaybilyetli	Entelektüel
Barış içinde bir dünya	Zevk	Neşeli	Mantıklı
Güzellikler dünyası	Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu/ sevecen
Eşitlik	Öz saygı	Cesaretli	İtaatkar
Aile güvenliği	Sosyal tanınma	Affedici	Kibar
Özgürlük	Gerçek dostluk	Yardımsaver	Sorumlu
Mutluluk	Bilgelik/ hikmet	Dürüst	Öz kontrol

Kaynak: Rokeach, 1973, akt: Yiğittir ve Öcal, 2010.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması Gaye ve Vasıta değerler olarak gruplanmış olup, Gaye Değerleri grubunda; rahat bir hayat, heyecanlı bir hayat, başarma hissi, barış içinde bir dünya, güzellikler dünyası, eşitlik, aile güvenliği, özgürlük, mutluluk, iç huzuru, gerçek sevgi, ulusal güvenlik, zevk, kurtuluş, öz saygı, sosyal tanınma, gerçek dostluk ve bilgelik/ hikmet değerleri bulunmaktadır. Vasıta değerleri grubunda ise; hırslı/ istekli, ufku geniş olma, kabiliyetli, neşeli, temiz, cesaretli, affedici, yardımsaver, dürüst, hayal gücü kuvvetli, bağımsızlık, entelektüel, mantıklı, sevgi dolu/ sevecen, itaatkâr, kibar, sorumlu, öz kontrol değerleri bulunmaktadır.

Değer sınıflandırmasını yapanlardan biri de, Schwarz (1992)'dir. Schwarz tarafından 1992 yılında değer yöneliminin içerik ve yapısı hakkında aralarında Türkiye Cumhuriyeti'nin de bulunduğu 60'ı aşkın ülkede yapılan ve evrensel 10 değer tipi ile bunların içerdiği 56 alt değeri kapsayan sınıflandırmadır (Schwarz, 1996, Mehmedoğlu, 2007). Schwarz'ın bu sınıflandırması tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2.

Schwarz'tın Değer Sınıflandırması

Değer tipleri	Tanım ve Amaç	İçerdikleri Alt Değerler
Güç	Sosyal konum ve saygınlık, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek [İnsanlar tarafından benimsenmek]
Başarı	Sosyal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, [zeki olmak]
Hazcılık	Zevk ve duyuların kişisel ödüllendirmesi	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Öz yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak [Kendine saygısı olmak]
Evrenselcilik	Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak, [İç uyum]
İyilikseverlik	Kişisel temas içinde bulunan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme ve koruma	Yardımsız olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, [Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat]
Gelenek	Dinin ya da geleneksel kültürün bir takım âdet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı duyma	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, [Dünyevi işlerden el-ayak çekmek]
Uyum	Toplumsal norm ve beklentileri ihlal etme, başkalarını rahatsız etme ya da kırma-yaralama gibi fiillere elverişli dürtü ve eğilimlerin sınırlanması	Kibar olmak, itaatkâr olmak, ana-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik	Toplumun, ilişkilerin ve bireyin kendisinin güvenliği, huzur ve istikrarı	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek [bağlılık duygusu, sağlıklı olmak].

Not: Köşeli parantez içindeki değerler kültürlerarası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği tespit edilenlerdir. Kaynak: Yiğittir, 2012.

Tablo 2 de görüldüğü gibi, Schwarz'tın değer sınıflandırması; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, gelenek, uyum ve güvenlik olmak üzere 10 değer tipinden oluşur ve bunların içerdiği 56 alt değer tipi olacak şekilde sınıflandırılmıştır.

Yine bir diğere değer sınıflandırılması Spranger (1929, akt. Akbaş, 2004) tarafından yapılmıştır. Spranger'ın yaptığı sınıflandırma tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Spranger'ın Değer Sınıflaması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

Kaynak: Akbaş, 2004.

Tablo 3'de de görüldüğü gibi, Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Alport ve arkadaşları tarafından bir ölçüğe dönüştürülmüştür.

Değerlerin sınıflandırılmasını yapan diğere bir kişi ise, Erol Güngör olmuştur. Güngör (1998) değerleri; 7 alanda sınıflandırmıştır. Bu sınıflamada kullanmış olduğu 7 değer sahası estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi, sosyal değerlerdir. Güngör bu sınıflamada 7 değer alanıyla ilişkili olarak 29 değer maddesi geliştirmiştir (akt. Bolat, 2016). Güngör'ün bu sınıflandırmasını değerlendiren Bolat (2016)'a göre Güngör (1998) değerleri, sınıflandırma yoluna gitmişse de değer ifadelerini sadece kendi alanına dönük olarak düşünmemiştir. Genellikle her davranış, belli bir değer sahası ile ilişkili görülür; mesela iktisadi davranışın arkasında iktisadi değer bulunduğue kabul edilir. Bu doğru olmakla birlikte, herhangi bir davranış sahasının

tek bir değer sahasına göre belirlendiği söylenemez. Çeşitli değer sahalari arasında bir ahengin bulunması, böylece değerler arasında bağlantı bulunduğuna göre, belli bir davranışın da birden fazla değer sahası ile uyumlu bir münasebet içinde olması beklenir. Bu maddeler birbiriyle ilişkili sonuçlar vermiştir (Bolat, 2016).

2.1.8. Değerler eğitimi. Demokratik toplumlarda, akademik başarı kadar, insan ilişkilerini düzenleyen pek çok değer giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede aile, toplum, medyanın yanı sıra öğretim programlarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesiyle değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenin değerler eğitimine ilişkin farkındalığının yanı sıra yeterliliği ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir (MEB, 2017).

Değer, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insani etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır. Aristo'nun deyişle değer, kişilere "insanın işini" yapabilecek duruma gelmesi için yardımcı olmak; insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmesine yardımcı olmaktadır. Başka bir ifadeyle kişilerin doğru bilmelerine, doğru düşünmelerine, doğru değerlendirmelerine, doğru eylem içinde olduklarını görebilmelerine yardımcı olmaktadır (Kuçuradi, 1995, akt. Şimşek, 2013). Bu noktada okullardaki eğitim ve öğretim programlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Okullardan yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmeleri beklemektedir. Bundan dolayı çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerinin iyi tercihler yapabilmesi için seçenekler

gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidir (Edam, Prese, 2003, akt: Coşkun, 2011).

Okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Diğer bir amacı ise her öğrenciyi hem ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de “iyi insan”, “iyi vatandaş” olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Bu birinci amaç, yani, “öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmak”, esasen eğitimin en temel amacıdır. Zira o olmadan, belirlenmiş diğer amaçlara ulaşılsa bile çok fazla bir anlam ifade etmez (Aydın ve Gürler, 2018).

Birçok ülkede değerlerin öğretimi, giderek daha çok ilgi görmektedir. Bu kapsamda okulların neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretmesi beklenmektedir. Bu görüşe göre öğretim doğru söyleme, diğerlerini umursama ve toplumsal olarak kabul gören temel değerleri destekleme üzerinde kurulmaktadır. Ancak bu değerlerin yalnızca kuramsal olarak öğretilmesi yeterli değildir. Çünkü çocuklar ahlaki eylemlerin nedenlerini öğrenmeye, günlük yaşamda karşılaşacakları ahlaki çatışmaları çözmek için gerekli becerileri kazanmaya gereksinim duymaktadırlar (Fisher, 2000, akt. Ateş, 2013).

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışmaz bir gerçektir. Ancak insanlar toplumca kabul görmüş ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olamaz. Bu nedenle öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel amaçları arasındadır. Dolayısıyla karakter eğitimi ayrı bir program gibi değil, tam tersine okulun bütün ders programlarına eklemlenmiş (bütünleşmiş) bir program olarak düşünülmelidir (Tepecik, 2008, akt. Özmen, Er ve Gürgil, 2012). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere birçok görüş değer eğitiminin önemini ortaya koymaktadır.

Aile ve çevre, okuldan önce bireyin ilk eğitimi ile birlikte değer eğitimine başlamaktadır. Bireyin kişilik şekillenmesi küçük yaşlarda meydana geldiğinden, çocukluğun ilk yılları çok önemlidir. Çocuklar okula gelmeden önceki ilk eğitimleri ailede başladığından, değerlerin öğretiminde ailenin önemi daha da büyüktür.

Aslında değer eğitimi, çocuğun yaşadığı her ortamda meydana gelmektedir (Doğanay, 2011 akt. Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

2.1.9. Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. Bireyler arasındaki ahlaki gelişim düzeyi, farklı eğitim yollarıyla düzenlenebilir. Eğitimle, bireyler ahlaki gelişim düzeyleri ile ilgili bir üst seviyeye geçme konusunda güdülenebilirler. Toplum genelinde geçerli ahlak kural ve ilkeleri bakımından eğitim almaları bireylerin daha üst seviyeli ahlaki değerlere ulaşabilmelerini sağlayacaktır (Kulaksızoğlu, 1998, akt. Akandere, Baştuğ ve Güler, 2009).

Beden eğitimi ve sporun doğasındaki öğrenme ortamı öğrencilerin amaçlanan değerleri kazanmaları için güçlü bir eğitim ortamı sunmaktadır. Özellikle Öğretim Programının Genel Amaçları bölümünün altıncı, yedinci ve sekizinci maddeleri; evrensel, millî, manevi ve ahlaki değerleri doğrudan ele almaktadır. Programın genel yapısı içinde adalet, arkadaşlık, estetik, eşitlik, paylaşma, sevgi, duyarlılık, güven, özgürlük, sabır, sorumluluk, çalışkanlık, dürüstlük, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri öne çıkmaktadır (MEB, 2017).

Beden eğitimi ve spor fiziksel gelişimi sağlayan bir aktivite olmasının yanında zihinsel ve duyuşsal gelişime katkı sağlayan en önemli aktivitelerden biridir. Bu nedenle beden eğitimi ve spor öğrencilere birçok değer kazandırıldığı ve kazandırılabilceği çok önemli bir aktivitedir. Değerler ve spor, hayatımızın tüm yönlerini yöneten ilkeler anlamında evrensel sayıldığından, değerlerin spora katılımı oldukça önemli olmaktadır. Erdemli (2002)'nin de belirttiği gibi, spor yalnızca bir beden olayı değil, aynı zamanda bir ahlak ve bir estetik olayıdır. Spor bütünü bakımından bir yaşama olayıdır ve ancak böyle algılandığı zaman yaşamının bütününde yerini alır. Spordaki tutum, hep daha iyiye, daha güzele ve daha olumluya yönelik olmaktır. Başkalarıyla çekişmek, üstünlük taslamak değil, kendini bilme, kendini aşma ve kendine üstünlük kurma çizgisindeki bir tavidir.

Günlük yaşamda değerler, dünya barışı için bir istek, kişisel kurtuluş ya da dürüstlük gibi şeyler ifade edebilir. Spor da ise, sadece kazanma ve iyi oynama gibi başarı kriterleri içermez aynı zamanda aktivite sırasındaki etkileşimin kalitesi ile ilgili olan fair play, sportmenlik, dostluk veya hoşgörü de içermektedir (Lee, Whitehead ve Balchin, 2008, akt. Gürpınar, 2016).

Spora katılım ile ilgili geleneksel görüş, sporun çocukların ve gençlerin sosyal ve ahlaki gelişim üzerine olumlu etki ettiğini ve özünde kültürel değerleri teşvik ettiği şeklindedir. İnsanın kendisinde var olan ve sporla ortaya çıkartıp, geliştirdiği bu erdemler günlük yaşantısına da yansımaktadır. Yani yaşantısının diğer alanlarını da etkilemekte ve bu anlamda spor değerler eğitiminin önemli bir aracıdır (Kuter, 2012).

Evin içinde ve okul yaşamında iletişim kuramayan ve sosyal olmayan çocukların, spora başladıktan sonra arkadaş sayısının artması ve sporun gerektirdiği paylaşımlar ile sosyalleştiği anlaşılmıştır (Otrav, 2005, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012). Okul sporları öğrencilerin bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu etkilediği gibi yaşam boyu spor alışkanlıklarının temelini de kazandırır. Aynı zamanda oyun oynama, eğlenceli fiziksel aktivite, dinlenme ve gevşeme gibi alışkanlıkları da sağlar. Diğer taraftan demokratik bir toplum yaratma, bağımsızlık gibi davranışları da kazandırarak, eğitimin genel ve özel amaçlarına katkıda bulunur (Turhan, Er ve Çam, 2005, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

Spor, büyük önem verilen birçok sosyal değer oluşmasına ve sürekli hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Spor bu işlevi birçok yolla başarabilir. Spor kavramı içerisinde insanların kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması en azından bu tür etkinliklere destek vererek bir sosyalleşme süreci içerisinde yer almaları psiko-sosyal bakımdan gelişmelerine yardımcı olmaktadır. Sosyalleşme birey ve toplum açısından farklı bir anlam taşır, toplum açısından kültürün kuşaktan kuşağa devrini ve bireyin, örgütlenmiş bir sosyal hayat içerisinde belirlenmiş normlara uymasını sağlar. Bu açıdan sosyalleşme bireyin benlik ve kişiliğini oluşturan temel etkenlerden biridir (Küçük ve Koç, 2004).

Spor, insanın salt bedeni değil, bütünlüğünü eğitmek için gerekli bir araç ve eylemdir. Diğer bir ifade ile sporu; eylem yetisi, kendine güveni sağlama, sorumluluk alma yaratıcı olma, performans, oyun, macera, sağlık ve zindelik ile toplumsal özellikleri geliştirme amacıyla yapıldığı söylenebilir (Grössing, 199, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

Genel anlamda eğitimin dört amacı vardır; Bireyi kültürlenmek, toplumsallaştırmak, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmektir (Başaran, 1978, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012). Bireyselleştirmede, bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkartılması ve istenen doğrultuda değiştirilmesi söz konusudur. Bu değişim bilişsel, duyuşsal ve

psikomotor alanlarda oluşturulabilir (Koruç Bayar, 1992, akt. Öztürk Kuter ve Kuter,2012). Yani eğitimle aktarılan kültürel değerler; müzik, resim, spor vb. olarak ele alınabilir.

Değerler; inanışlar, tarih, aile, kültür ve içinde yaşadıkları toplum tarafından şekillendirilir. Kişinin değerleri; aldığı kararları, yaptığı seçimleri, davranışlarını ve toplum içinde birlikte yaşadığı insanlar üzerindeki etkisini belirler. Okullar ve öğretim programları, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler aleni ya da örtük olarak öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, birey ve toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler on ana başlık altında toplanmıştır. Bu değerler birbirlerinden kopuk değildir ve her biri farklı birtakım değerleri de içinde barındırmaktadır (MEB, 2017).

Okullarda değerler eğitimine en uygun olan derslerin başında Beden Eğitimi ve Spor dersi gelmektedir. Spor dersleri çocukların en çok eğlenceli vakit geçirdikleri derstir. Ayrıca sporun yapısı gereği değerlerin öğrenebileceği, uygulanabileceği ve gözlemlenebileceği derstir. Çünkü değerler eğitiminde bilişsel boyut değil, duyuşsal, davranışsal ve sosyal boyut önemlidir. Bu bağlamda teorik ve anlatıma dayalı değerler eğitimi yerine uygulamaya dayalı bir eğitim daha faydalı olacaktır. Bu uygulama alanı spor dersleri sayesinde kolayca sağlanabilir. Öğretmenlerinde içinde olduğu sportif faaliyetler değerler eğitimi için en uygun ortamdır. Bu sayede çocuklar spordan değerler kazandıkları gibi öğretmenlerinden de çok şeyler öğrenmektedir. Öğretmen davranışları değerler eğitiminde çok etkilidir. Spor öğretmenleri de özellikle ilkokullarda çocukların en çok örnek aldıkları öğretmendir (Akari, 2019).

Spor, eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olmaktadır. Sosyal tatmini yaşayan birey mesleki yönden eğitilmek, toplumsal idealleri benimsemek ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya hazır durumdadır (Erdemli, 2008).

Ayrıca beden eğitimi, karakter ve kişilik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Çünkü güçlü bağlar, takım ruhu, grup etkileşimi, oyun ve spor alanlarında görülen

özelliklerdir. Takım arkadaşlarına, rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili olmaktadır. Beden eğitimi; fiziksel uygunluk, sağlık ve korunma alışkanlıklarının gelişimini sağlamaktadır. Beceri gelişimi ve zihinsel gelişim için olanaklar sağlar, demokratik süreçlere katkıda bulunur. Oyun eğitsel potansiyele sahip içgüdüsel bir dürtüdür ve beden eğitiminde uygulanan oyunların dinamik niteliği bireylerin daha uygun davranış biçimleri elde etmelerinde kullanılabilir (Bucher, 1979, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler ile bunlara ilişkin tutum ve davranışları da belirtmiştir. Bunlar tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler ile Bunlara İlişkin Tutum ve Davranışlar

DEĞERLER	DEĞERLERLE İLİŞKİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR
Adalet	Adil olma Eşit davranma Paylaşma
Dostluk	Diğerkâmlık Güven duyma Sadık olma Vefalı olma Yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma Doğru sözlü olma Etik davranma Güvenilir olma Sözünde durma
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme Davranışlarının sorumluluğunu alabilme Öz güven sahibi olma
Sabır	Azimli olma Tahammül etme

Saygı	Açık gönüllü olma Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma Diğer insanların kişiliklerine değer verme
Sevgi	Aile birliğine önem verme Fedakârlık yapma
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma
Vatanseverlik	Çalışkan olma Dayanışma Kurallara ve kanunlara uyma Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma Toplumunu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma Fedakâr olma İş birliği yapma Merhametli olma Misafirperver olma Paylaşma

Kaynak: MEB, 2017

Tablo 4’de görüldüğü gibi, adalet, dürüstlük, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi boyutlar ile birlikte bu boyutların neler içerdiği de verilmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Akbaş (2004), “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında; Ankara ili merkez ilçelerinde öğrenim gören 360 öğrenci ve 44 öğretmen yer almıştır. Araştırmada öğrencilerin değerlerini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan geleneksel değerler ölçeği, demokratik değerler ölçeği, çalışma-iş değerleri ölçeği, temel değerler ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin demokratik ve temel değerlere erkek öğrencilerden daha üst düzeyde ulaştıkları görülmüştür.

Değerler Eğitimi ile ilgili bir başka araştırmada ise, Keskin (2011) ilköğretim 6.sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler derslerinde uygulanan duyarlılık ve sorumluluk

değerlerine ilişkin etkinliklerden hareketle, değerler eğitiminde etkinliklere dayalı uygulamaların etkililiğini görmek amaçlanmıştır. Araştırmada veriler görüşme formları ve değerler eğitimine dayalı çalışma yaprakları aracılığıyla toplanmış ve 21 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda duyarlılık ve sorumluluk değerlerine ilişkin uygulanan sınıf içi etkinliklerin bu değerlere ilişkin farkındalığı arttırdığı savına ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer sonuçları ise mevcut değerler eğitimi uygulamalarının yetersiz olduğunu, ders kitapları ile programın yapısının değerler eğitimi için çok da uygun olmadığını göstermiştir.

Kuter ve Kuter (2012), “beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi” isimli araştırmalarında spor yoluyla kazanılan değerlerin ihtiyacımız olan ve korumamız gereken toplumsal değerlerle benzerliğinden hareketle, eğitim süreci içerisinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin önemini belirlemek ve eğitim sürecinde doğru ve etkin kullanımı yoluyla sağlanabilecek kazanımlara dikkat çekmektedir.

Bir başka araştırmaya göre ise, Tonga ve Uslu (2015) “sosyal bilgiler dersinde değer-kazanım ilişkisi” ni incelemek amacıyla 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler ve kazanımlar arasındaki ilişkiyi incelemiş, kazanımların değerleri yansıtıp yansıtmadığına cevaplar aramışlardır. Araştırma tarama türünde nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre bilimsellik, barış, hak ve özgürlüklere saygı değeri ile kazanımlar arasında ilişki kurulabilirken; diğer değerlerle kazanımların, genel olarak zayıf ve dolaylı yollardan ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz (2016), “Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Eğitsel Oyunlar Yoluyla Kazandırılan Değerler” isimli çalışmalarında Isparta iline bağlı Eğirdir ilçe merkezindeki devlet okulunda öğrenim gören okul öncesi öğrencilerinde, 23 öğrenciye her gün bir oyun olmak üzere toplamda 10 adet eğitsel oyunun oynatılması yoluyla bir eylem araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin oynadıkları eğitsel oyunlar sayesinde saygı, nezaket, mutluluk, yardımseverlik, hoşgörü, sorumluluk, sabır, duyarlılık, adalet ve iyilik gibi değerleri kazandıkları görülmüştür.

Aköz (2018), beden eğitimi ve spor derslerinde verilen değerler eğitiminin öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeylerine etkisini incelemek üzere yaptığı çalışmasını, özel bir ortaokulun 7.sınıf öğrencilerinden seçilmiş 20 kişilik öğrenci ile

yürütmüştür. Veriler Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği (OSDE) ile 10 haftalık eğitimin öncesinde ve sonrasında uygulanarak toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, beden eğitimi ve spor derslerinde verilen değerler eğitimi öncesi ve sonrası öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca çalışmada cinsiyet değişkenine yönelik de anlamlı farklılık bulunmuştur.

İpekçi (2018), “6.sınıf matematik öğretim programı ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi program tasarısının etkililiğinin incelenmesi” adlı çalışmasında veriler araştırmacı tarafından geliştirilen, belirlenen değerlere ait kazanımları içeren ikilem formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 6.sınıf düzeyindeki 60 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yapılan içerik analizine göre öğrencilerin belirlenen sorumluluk sahibi olma, adaletli olma ve dürüst olma değerlerine ait kazanımları kazandığı belirlenmiştir.

Bir başka araştırmada ise, Sarıca (2018) “Yenilenen Ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programların Değerler Eğitimi Bağlamınca İncelenmesi” amacıyla lise 9, 10, 11 ve 12. sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmiş, çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Beden eğitimi ve spor dersi 9, 10, 11 ve 12. sınıfların öğretim programlarının tümünde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin ortak olduğu görülmektedir. Çalışmanın bulgularında bu değerler ve bunlarla ilişkili diğer alt değerler, tutum ve davranışların sınıf, öğrenme alanı, alt öğrenme alanı içerisindeki dağılımları sunulmuş ve kazanımlar bu değerler bağlamında tek tek incelenmiştir. Her bir sınıf seviyesindeki öğretim programında, bu değerlere yer verilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Fakat programlarda, bahsi geçen değerlerin nasıl kazandırılacağı ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarında yer alan değerlerin arttırılması, çeşitlendirilmesi ve bu değerlerin nasıl kazandırılacağı ile ilgili bilgilerin de programa konulması önerilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma için ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma desenlenmiştir. Bu özelliğinden dolayı iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modeline ilişkisel tarama modeli denir (Karasar,2012). Tarama modeli; geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye çalışan araştırma modelleridir (Karasar, 2012).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Burdur il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 828 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulama sonucunda 81 öğrencinin ölçüğü değerlendirilmeye uygun bulunmamıştır. Bu nedenle çalışma grubunun seçimi, kolay ulaşılabilir örneklem tekniğine (Yıldırım ve Şimşek, 2011) göre belirlenmiştir. Çalışma grubunu 747 öğrenci oluşturmuştur. Bu 747 öğrencinin 350'si kadın, 397'si erkektir.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyete ve aktif spor yapıp yapmama durumlarına göre dağılımları tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Öğrencilerin Cinsiyet ve Aktif Spor Yapma Durumları Dağılımı

Değişkenler		N	%
Cinsiyet dağılımı	Kadın	350	46,9
	Erkek	397	53,1
	Toplam	747	100,0
Aktif Spor Yapma durumu	Evet	324	43,4
	Hayır	423	56,6
	Toplam	747	100,0

Tablo 5’te görüldüğü gibi, çalışma grubu 747 kişiden oluşup, bunlardan 350’si (%46,9)’u kadın, 397’si % (53,1)’i erkektir. Aynı şekilde aktif spor yapıp yapmama durumları ise, 324’ü (%43,4) aktif spor yapmakta, 423’ü (%56,6)’sı aktif spor yapmamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Dersi Değerler Ölçeği (BEDDÖ)” nin geliştirilmesinde ilk olarak MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının yayınlamış olduğu ilk öğretim beden eğitimi ve spor öğretim programındaki kazanımların değerler ile ilgili olanları incelenmiştir. İncelenen bu kazanımlar alanında uzman spor bilimcilerden de görüşler alınarak “Milli, Evrensel ve Kültürel Değerler”, “Sorumluluk ve Çalışkanlık Değerleri”, “Adalet, Eşitlik, Dürüstlük ve Saygı Değerleri” ve “Diğer Değerler” olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır. Sonraki aşamada değerler ile ilgili olan kazanımlar soru ifadelerine dönüştürülmüştür.

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Dersi Değerler Ölçeği (BEDDÖ)” ile toplanmıştır. Ölçek, 4 kategoriden artan biçimde (1=Hiç, 2=Az, 3=Çok, 4=Pek Çok) 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin anlaşılabilirliği, kapsam geçerliği ve güvenilirliği sağlanmıştır. Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,907 olarak bulunmuştur. Bu değerde oldukça yüksek bir katsayı olarak görülmektedir.

“Beden Eğitimi Değerler Dersi Değerler Ölçeği” ile ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor dersinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerini incelemek amaçlanmıştır.

Tablo 6.

BEDDÖ Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	N	Madde sayısı (p)	Min .top	Mak. top	Aritmetik Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (SS)	Toplam açıklanan varyansı(%)	Güvenilirlik katsayısı (α)
Milli, Evrensel ve Kültürel Değerler	709	6	6	24	12,54	3,72	59,61	,75
Sorumluluk ve Çalışkanlık	709	5	5	20	13,47	3,98		
Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı	709	4	4	24	11,57	3,02		
Diğer Değerler	709	2	2	8	5,49	1,79		

Tablo 6’da görüldüğü gibi, K-S testi sonucunda, Milli, Evrensel ve Kültürel Değerler kategorisindeki maddelerin normallik sonucunun $p > .05$ ($p = 0.132$) olması bu kategorideki veri dağılımının normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir. Sorumluluk ve Çalışkanlık Değerleri kategorisindeki maddelerin normallik sonucuna baktığımızda $p > .05$ ($p = 0.111$) olması bu kategorideki veri dağılımının da normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir. Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerleri kategorisindeki maddelerin normallik sonucuna baktığımızda $p > .05$ ($p = 0.067$) olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre bu kategorideki maddelerinde normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Son olarak Diğer Değerler kategorisine baktığımızda $p > .05$ ($p = 0.114$) olduğu görülmektedir. Bu kategorideki maddelerinde normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik ölçek ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel analizleri SPSS 17.0 (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılarak yapılmıştır. Birinci ve ikinci alt problem kapsamında beden eğitimi ve spor dersindeki değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerini belirlemek amacıyla ki-kare testi (CHI-SQUARE TEST) kullanılmıştır. Yapılan analizlerde cinsiyete ve aktif spor yapma durumuna göre yapılan analizlerde anlamlı farklılık olup olmadığına bakmak için anlamlılık değeri, .05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan; ortaokul öğrencilerine beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin aktarılmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? sorusu ile ilgili verilerin analizleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 7.

Ortaokul Öğrencilerinin Evrensel, Milli ve Kültürel Değerlerini Kazanma Düzeyleri

Değer Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1. Atatürk'ün spora ve sporcuya Verdiği önemi inceleyerek Çıkarımlarda bulunurum.	Kadın	37	79	129	101	346	3,611
		10,7%	22,8%	37,3%	29,2%	100,0%	
	Erkek	37	109	127	123	396	0.307
		9,3%	27,5%	32,1%	31,1%	100,0%	
		74	188	256	224	742	
Toplam		10,0%	25,3%	34,5%	30,2%	100,0%	
2. Bayram, kutlama ve Törenlerde sorumluluk Alırım.	Kadın	34	113	90	110	347	9,200
		9,8%	32,6%	25,9%	31,7%	100,0%	
	Erkek	46	161	97	91	395	0.027*
		11,6%	40,8%	24,6%	23,0%	100,0%	
		80	274	187	201	742	
Toplam		10,8%	36,9%	25,2%	27,1%	100,0%	
3. Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım.	Kadın	118	140	49	39	346	6,097
		34,1%	40,5%	14,2%	11,3%	100,0%	
	Erkek	166	151	40	39	396	0.107
		41,9%	38,1%	10,1%	9,8%	100,0%	
		284	291	89	78	742	
Toplam		38,3%	39,2%	12,0%	10,5%	100,0%	

4.Diğer kültürlere Ait halk danslarını uygulırım.	Kadın	173	105	39	29	346	5,544
		50,0%	30,3%	11,3%	8,4%	100,0%	
	Erkek	220	122	30	23	395	
		55,7%	30,9%	7,6%	5,8%	100,0%	
		393	227	69	52	741	0.136
Toplam		53,0%	30,6%	9,3%	7,0%	100,0%	
5.Diğer kültürlere Ait geleneksel oyunları oynarım.	Kadın	136	135	46	28	345	2,253
		39,4%	39,1%	13,3%	8,1%	100,0%	
	Erkek	147	157	48	40	392	
		37,5%	40,1%	12,2%	10,2%	100,0%	
		283	292	94	68	737	0.740
Toplam		38,4%	39,6%	12,8%	9,2%	100,0%	
6.Olimpik ve paralimpik Okul günleri hazırlarım.	Kadın	249	69	21	8	347	12,118
		71,8%	19,9%	6,1%	2,3%	100,0%	
	Erkek	263	70	31	30	394	
		66,8%	17,8%	7,9%	7,6%	100,0%	
		512	139	52	38	741	0.007*
Toplam		69,1%	18,8%	7,0%	5,1%	100,0%	
P<0.05*							

Tablo 7’ de görüldüğü gibi, “Milli, Evrensel ve Kültürel Değer Kazanımları” sorgulanmıştır. Bu kazanımlardan; “Atatürk’ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum” kazanımına yönelik cevapları incelediğimizde toplamda verilen cevaplardan %34,5 çok, %30,2 pek çok, %25,3 az, %10 ise hiç olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=3,611$, 0.307, $p>0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlı değildir. “Bayram, kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım” kazanımına ilişkin verilen cevaplara baktığımızda verilen cevapların %36,9’ u az, %27,1’ i pek çok, %25,2’ si çok ve %10,8’ inin hiç cevaplarından oluştuğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=9,200$, $p=0.27$, $p>0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlam değildir.

“Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım” kazanımına ilişkin cevaplara baktığımızda %39,2 az, %38,3 hiç, %12,0 çok, %10,5 pek çok cevaplarından

oluştugu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=6,097$, $p=0.107$, $p>0,05$) manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Diğer költürlere ait halk danslarını uygulam” kazanımına ilişkin toplamda verilen cevaplar incelendiğinde %53,0 hiç, %30,6 az, %9,3 çok ve %7,0 pek çok olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplar incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=5,544$, $p=0.136$, $p>0,05$) manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yine tablo 7’de görüldüğü gibi, Bir diğer kazanım olan “Diğer költürlere ait geleneksel oyunları oynarım” a verilen cevaplara baktığımızda %39,6 az, %38,4 hiç, %12,8 çok ve %9,2 pek çok şeklindedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=2,253$, $p=0.740$, $p>0,05$) manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Son olarak “Olimpik ve Paralimpik okul günleri hazırlarım” kazanımına yönelik cevapları incelediğimizde toplamda verilen cevapların %69,1 hiç, %18,8 az, %7,0 çok, %5,1 pek çok olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=12,118$, $P=0.007$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani bu kazanıma yönelik cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplarda görüş ayrılığı bulunmuştur.

Tablo 7’de ayrıntılı olarak irdelendiğinde katılımcıların toplamda bu kazanım değerini genel olarak kazanmadıkları, cinsiyet değişkeninde ise kadınların, erkelere göre daha fazla kazanmadığı görülmektedir. Bu durumu okul öğretim programı kazanımlarında olmasına rağmen genel olarak okullarda, “Olimpik ve Paralimpik okul günleri” temasının işlenmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 8.

Sorumluluk ve Çalışkanlık Değerleri Kazanma Düzeylerinin Dağılımı

Değer Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Çeşitli sporlara özgü hareket Becerilerimi geliştiririm.	Kadın	31	116	109	93	349	20,201
		8,9%	33,2%	31,2%	26,6%	100,0%	
	Erkek	23	86	133	154	396	0.000*
		5,8%	21,7%	33,6%	38,9%	100,0%	
	Toplam		54	202	242	247	745
		7,2%	27,1%	32,5%	33,2%	100,0%	
2.Spor ortamlarında Sorumluluk alırım.	Kadın	55	97	93	101	346	3,490
		15,9%	28,0%	26,9%	29,2%	100,0%	
	Erkek	46	107	121	120	394	0.322
		11,7%	27,2%	30,7%	30,5%	100,0%	
	Toplam		101	204	214	221	740
		13,6%	27,6%	28,9%	29,9%	100,0%	
3.Spor ortamlarında gerekli Güvenlik önlemlerini alırım.	Kadın	50	87	120	90	347	4,328
		14,4%	25,1%	34,6%	25,9%	100,0%	
	Erkek	45	119	119	109	392	0.228
		11,5%	30,4%	30,4%	27,8%	100,0%	
	Toplam		95	206	239	199	739
		12,9%	27,9%	32,3%	26,9%	100,0%	
4.Fiziksel etkinlikler ve spor Konusunda medyada çıkan Haberleri takip ederim.	Kadın	79	135	79	55	348	32,234
		22,7%	38,8%	22,7%	15,8%	100,0%	
	Erkek	53	117	100	123	393	0.000*
		13,5%	29,8%	25,4%	31,3%	100,0%	
	Toplam		132	252	179	178	741
		17,8%	34,0%	24,2%	24,0%	100,0%	
5.Fiziksel etkinliklere Katılımı alışkanlık haline getiririm.	Kadın	68	113	94	71	346	8,260
		19,7%	32,7%	27,2%	20,5%	100,0%	
	Erkek	49	138	108	100	395	0.041*
		12,4%	34,9%	27,3%	25,3%	100,0%	
	Toplam		117	251	202	171	741
		15,8%	33,9%	27,3%	23,1%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 8’de görüldüğü gibi, Sorumluluk ve Çalışkanlık Değerlerine ilişkin kazanımlar sorgulanmıştır. Bu kazanımlardan; “Çeşitli sporlara özgü hareket becerilerimi geliştiririm” kazanımına yönelik verilen cevaplar incelendiğinde toplamda verilen cevapların %33,2 pek çok, %32,5 çok, %27,1 az ve %7,2 hiç olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=20,201$, $p=0,00$, $p<0,05$) olarak bulunmuş olup bu değer istatistiksel olarak anlamlıdır.

“Spor ortamlarında sorumluluk alırım” kazanımına verilen cevaplar toplam cevaplar incelendiğinde %29,9 pek çok, %29,9 çok, %27,6 az, %13,6 hiç şeklinde olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=3,490$, $p=0,322$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Yine tablo 8’de görüldüğü gibi, “Spor ortamlarında gerekli güvenlik önlemlerini alırım” kazanımına bakıldığında verilen toplam cevapların %32,3 çok, %27,9 az, %26,9 pek çok, %12,9 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=4,328$, $p=0,228$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Fiziksel etkinlikler ve spor konusunda medyada çıkan haberleri takip ederim” kazanımına yönelik verilen toplam cevaplara baktığımızda %34,0 az, %24,2 çok, %24,0 pek çok ve %17,8 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=32,234$, $p=0,000$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır.

“Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık haline getiririm” kazanımına ilişkin verilen cevaplara bakıldığında toplamda verilen cevapların %33,9 az, %27,3 çok, %23,1 pek çok, %15,8 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=8,260$, $p=0,041$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur.

Tablo 9.

Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerlerinin Kazanımlarının Dağılımı

Değer Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Adil oyun (Fair play) anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getirdim.	Kadın	41	53	111	141	346	5,413
		11,8%	15,3%	32,1%	40,8%	100,0%	
	Erkek	28	67	140	161	396	0,144
		7,1%	16,9%	35,4%	40,7%	100,0%	
		69	120	251	302	742	
Toplam		9,3%	16,2%	33,8%	40,7%	100,0%	
2.Spor ve etkinliklere katılımı bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla	Kadın	31	90	115	110	346	2,057
		9,0%	26,0%	33,2%	31,8%	100,0%	

Çalışmaya önem veririm.	Erkek	42	92	144	115	393	
		10,7%	23,4%	36,6%	29,3%	100,0%	0.561
		73	182	259	225	739	
		9,9%	24,6%	35,0%	30,4%	100,0%	
Toplam							
3.Katıldığım spor dallarında performansına yönelik öz değerlendirme	Kadın	47	70	124	108	349	3,525
		13,5%	20,1%	35,5%	30,9%	100,0%	
Yaparım.	Erkek	42	91	125	136	394	
		10,7%	23,1%	31,7%	34,5%	100,0%	0.318
		89	161	249	244	743	
		12,0%	21,7%	33,5%	32,8%	100,0%	
Toplam							
4.Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullandırım.	Kadın	44	89	110	101	344	3,164
		12,8%	25,9%	32,0%	29,4%	100,0%	
	Erkek	35	113	126	118	392	
		8,9%	28,8%	32,1%	30,1%	100,0%	0.367
		79	202	236	219	736	
		10,7%	27,4%	32,1%	29,8%	100,0%	
Toplam							

P<0.05*

Tablo 9’da görüldüğü gibi, “Adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük ve saygı değerleri” ilişkin kazanımlara yer verilmiştir.

“Adil oyun anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getirdim.” kazanımına ilişkin verilen cevapları incelediğimizde toplamda verilen cevapların %40,7 pek çok, %33,8 çok, %16,2 az ve %9,3 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=5,413$, $p=0.144$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Spor ve etkinliklere katılımı bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla çalışmaya önem veririm.” kazanımına ilişkin verilen cevapları incelediğimizde toplamda %35,0 çok, %30,4 pek çok, %26,6 az, %9,9 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=2,057$, $p=0.561$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Katıldığım spor dallarında performansıma yönelik öz değerlendirme yaparım.” Kazanımına baktığımızda toplamda verilen cevapların %33,5 çok, %32,8 pek çok, %21,7 az, %12,0 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=3,25$, $p=0.318$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullanırım.” Kazanımına yönelik toplamda verilen cevapları incelediğimizde %32,1 çok, %29,8 pek çok, %27,4 az ve %10,7 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=3,164$, $p=0.367$, $p>0,05$) manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 10.

Diğer Değerler Kazanımlarının Dağılımı

Değer Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Spor dallarında katılımı artıracak Liderlik özellikleri sergilerim.	Kadın	76	109	95	69	349	5,503
		21,8%	31,2%	27,2%	19,8%	100,0%	
	Erkek	68	115	111	103	397	0.138
		17,1%	29,0%	28,0%	25,9%	100,0%	
		144	224	206	172	746	
Toplam		19,3%	30,0%	27,6%	23,1%	100,0%	
2.Sporda takım hedeflerine Ulaşmak için iş birliği yaparım	Kadın	48	75	106	120	349	7,167
		13,8%	21,5%	30,4%	34,4%	100,0%	
	Erkek	41	65	125	166	397	0.067
		10,3%	16,4%	31,5%	41,8%	100,0%	
		89	140	231	286	746	
Toplam		11,9%	18,8%	31,0%	38,3%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 10’da görüldüğü gibi, “Diğer Değerler” e yönelik değer kazanımları sorgulanmıştır.

“Spor dallarını artıracak liderlik özellikleri sergilerim.” Kazanımına verilen toplam cevapları incelediğimizde %30,0 az, %27,6 çok, %23,1 pek çok ve %19,3 hiç cevabı

olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=5,503$, $p=0.138$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Sporda takım hedeflerine ulaşmak için iş birliği yaparım.” Kazanımına yönelik verilen toplam cevaplar incelendiğinde %38,3 pek çok, %31,0 çok, %18,8 az ve %11,9 hiç cevabı olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=7,167$, $p=0.067$, $p>0,05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 11.

Değerlerin Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırması (Grup İstatistikleri)

	VAR00001	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
Genel ortalama	Kadın	350	2,3718	,53479	-3,303	745	0.001*
	Erkek	397	2,5017	,53752			

P<0.05*

Tablo 11’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre değerler ortalama puanlarının karşılaştırmalı istatistik dağılımları görülmektedir. Bu dağılımlara göre, [t (-3,303) =0.001, $p<0.05$] olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistik olarak anlamlıdır. Yani değer kazanımları ortalama puanları arasında cinsiyetler arası görüş ayrılığı bulunmuştur. Ortalama puanların erkek katılımcıların [$X=2,5017$], kadın katılımcıların [$X=2,3718$] olduğu görülmüştür.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan; ortaokul öğrencilerine beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin kazandırılmasında aktif spor yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? sorusu ile ilgili verilerin analizleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 12.

Milli, Evrensel ve Kültürel Değerlerin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Dağılımı

Değerler Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1. Atatürk'ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum.	Aktif spor yapan	19	68	121	114	322	
		5,9%	21,1%	37,6%	35,4%	100,0%	20,141
	Spor yapmayan	55	120	135	110	420	
		13,1%	28,6%	32,1%	26,2%	100,0%	0.000*
	Toplam	74	188	256	224	742	
		10,0%	25,3%	34,5%	30,2%	100,0%	
2. Bayram kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım.	Aktif spor yapan	27	111	85	100	323	
		8,4%	34,4%	26,3%	31,0%	100,0%	7,575
	Spor yapmayan	53	163	102	101	419	
		12,6%	38,9%	24,3%	24,1%	100,0%	0.056
	Toplam	80	274	187	201	742	
		10,8%	36,9%	25,2%	27,1%	100,0%	
3. Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım.	Aktif Spor Yapan	108	138	40	34	320	
		33,8%	43,1%	12,5%	10,6%	100,0%	5,326
	Spor yapmayan	176	153	49	44	422	
		41,7%	36,3%	11,6%	10,4%	100,0%	0.149
	Toplam	284	291	89	78	742	
		38,3%	39,2%	12,0%	10,5%	100,0%	
4. Diğer kültürlere ait halk danslarını uygularım.	Aktif spor yapan	149	112	35	26	322	
		46,3%	34,8%	10,9%	8,1%	100,0%	10,501
	Spor yapmayan	244	115	34	26	419	
		58,2%	27,4%	8,1%	6,2%	100,0%	0.015*
	Toplam	393	227	69	52	741	
		53,0%	30,6%	9,3	7,0%	100,0%	
5. Diğer kültürlere ait geleneksel oyunları oynarım.	Aktif spor yapan	104	133	48	34	319	

		32,6%	41,7%	15,0%	10,7%	100,0%	9,100
	Spor yapmayan	179	159	46	34	418	
		42,8%	38,0%	11,0%	8,1%	100,0%	0.028*
	Toplam	283	292	94	68	737	
		38,4%	39,6%	12,8%	9,2%	100,0%	
6.Olimpik ve Paralimpik okul günleri hazırlarım.	Aktif spor yapan	203	64	27	25	319	12,609
		63,6%	20,1%	8,5%	7,8%	100,0%	
	Spor yapmayan	309	75	25	13	422	0.006*
		73,2%	17,8%	5,9%	3,1%	100,0%	
	Toplam	512	139	52	38	741	
		69,1%	18,8%	7,0%	5,1%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 12’de görüldüğü gibi, “Milli, Evrensel ve Kültürel Değer Kazanımları” aktif spor yapıp yapmamaya göre incelenmiştir. Bu kazanımlardan; “Atatürk’ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=20,141$, $P=0.000$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 37,6 çok, % 35,4 pek çok, % 21,1 az, % 5,9 hiç cevaplarını vermişlerdir. Spor yapmayan katılımcılar ise % 32,1 çok, % 28,6 az, % 26,2 pek çok ve % 13,1 hiç cevaplarını vermiş oldukları görülmüştür.

“Bayram, kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım” kazanımına verilen toplam cevapları, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelediğimizde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=7,575$, $P=0.056$, $p>0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 34,4 az, % 31,0 pek çok, % 26,3 çok, % 8,4 az cevaplarını vermişlerdir. Spor yapmayan katılımcılar ise % 38,9 az, % 24,3 çok, % 24,1 pek çok ve % 12,6 hiç cevaplarını vermişlerdir.

“Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=5,326$, $P=0.149$, $p>0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 43,1 az, % 33,8 hiç, % 12,5 çok, % 10,6 pek çok cevaplarını vermişlerdir. Aktif

spor yapmayan katılımcılar ise % 41,7 hiç, % 36,3 az, % 11,6 çok ve % 10,4 pek çok cevaplarını vermişlerdir.

“Diğer kültürlere ait halk danslarını uygularım” kazanımına verilen toplam cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=10,501$, $P=0.015$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 46,3 hiç, %34,8 az, % 10,9 çok, % 8,1 pek çok şeklindedir. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 58,2 hiç, % 27,4 az, % 8,1 çok ve % 6,2 pek çok şeklindedir.

Yine tablo 12’de görüldüğü gibi, “Diğer kültürlere ait geleneksel oyunları oynarım” değer kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=9,100$, $P=0.028$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 41,7 az, % 32,6 hiç, %15,0 çok, % 10,7 pek çok cevaplarını vermişlerdir. Aktif spor yapmayan katılımcılar ise % 42,8 hiç, % 38,0 az, % 11,0 çok ve % 8,1 pek çok cevaplarını vermişlerdir.

“Olimpik ve paralimpik okul günleri hazırlarım” değer kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi ($\chi^2=12,609$, $P=0.006$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 63,6 hiç, %20,1 az, % 8,5 çok, % 7,8 pek çok şeklindedir. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 73,2 hiç, % 17,8 az, % 5,9 çok ve % 3,1 pek çok şeklindedir.

Tablo 13.

Ortaokul Öğrencilerinin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Sorumluluk ve Çalışkanlık Değer Kazanımlarının Dağılımı

Değerler Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Çeşitli sporlara özgü hareket Becerilerimi geliştiririm.	Aktif Spor yapan	7	39	116	161	323	117,860
		2,2%	12,1%	35,9%	49,8%	100,0%	
	Spor yapmayan	47	163	126	86	422	0.000
		11,1%	38,6%	29,9%	20,4%	100,0%	
	Toplam	54	202	242	247	745	
		7,2%	27,1%	32,5%	33,2%	100,0%	
2.Spor ortamlarında sorumluluk alırım.	Aktif spor yapan	11	54	96	160	321	143,110
		3,4%	16,8%	29,9%	49,8%	100,0%	
	Spor yapmayan	90	150	118	61	419	0.000
		21,5%	35,8%	28,2%	14,6%	100,0%	
	Toplam	101	204	214	221	740	
		13,6%	27,6%	28,9%	29,9%	100,0%	
3.Spor ortamlarında gerekli güvenlik önlemlerini alırım.	Aktif spor yapan	19	71	116	117	323	49,525
		5,9%	22,0%	35,9%	36,2%	100,0%	
	Spor yapmayan	76	135	123	82	416	0.000
		18,3%	32,5%	29,6%	19,7%	100,0%	
	Toplam	95	206	239	199	739	
		12,9%	27,9%	32,3%	26,9%	100,0%	
4.Fiziksel etkinlikler ve spor konusunda medyada çıkan haberleri takip ederim.	Aktif spor yapan	30	90	93	107	320	54,648
		9,4%	28,1%	29,1%	33,4%	100,0%	
	Spor yapmayan	102	162	86	71	421	0.000
		24,2%	38,5%	20,4%	16,9%	100,0%	
	Toplam	132	252	179	178	741	
		17,8%	34,0%	24,2%	24,0%	100,0%	
5.Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık haline getiririm.	Aktif spor yapan	17	86	105	113	321	90,134
		5,3%	26,8%	32,7%	35,2%	100,0%	
	Spor yapmayan	100	165	97	58	420	0.000
		23,8%	39,3%	23,1%	13,8%	100,0%	
	Toplam	117	251	202	171	741	
		15,8%	33,9%	27,3%	23,1%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 13'te görüldüğü gibi, “Sorumluluk ve Çalışkanlık Değer Kazanımları” sorgulanmıştır; “Çeşitli sporlara özgü hareket becerilerimi geliştiririm” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=117,860$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 49,8 pek çok, %35,9 çok, %12,1 az, % 2,2 hiç cevaplarını vermişlerdir. Aktif spor yapmayan katılımcılar ise % 38,6 az, % 29,9 çok, % 20,4 pek çok ve % 11,1 hiç cevaplarını vermişlerdir.

“Spor ortamlarında sorumluluk alırım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=143,110$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 49,8 pek çok, % 29,9 çok, % 16,8 az, % 3,4 hiç şeklindedir. Aktif spor yapmayan katılımcılar ise % 35,8 az, % 28,2 çok, % 21,5 hiç ve % 14,6 pek çok cevaplarını vermişlerdir.

“Spor ortamlarında gerekli güvenlik önlemlerini alırım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=49,525$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 36,2 pek çok, % 35,9 çok, % 22,0 az, % 5,9 hiç cevaplarından oluşmaktadır. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 32,5 az, % 29,6 çok, % 19,7 pek çok ve 18,3 hiç cevaplarından oluşmaktadır.

“Fiziksel etkinlikler ve spor konusunda medyada çıkan haberleri takip ederim” kazanımına toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=54,648$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 33,4 pek çok, % 29,1 çok, % 28,1 az, % 9,4 hiç cevaplarını verirken, aktif spor yapmayan katılımcılar % 38,5 az, % 24,2 hiç, % 20,4 çok ve % 16,9 pek çok cevaplarını vermişlerdir.

“Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık haline getiririm” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=90,134$, $P=0.000$, $p<0,05$)

bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 35,2 pek çok, % 32,7 çok, % 26,8 az, % 5,3 hiç cevaplarını verirken, aktif spor yapmayan katılımcılar % 39,3 az, % 23,8 hiç, % 23,1 çok ve % 13,8 pek çok cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 14.

Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerlerinin Kazanım Dağılımları

Değerler Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Adil oyun (Fair Play) anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getirdim.	Aktif spor yapan	15	56	98	155	324	
		4,6%	17,3%	30,2%	47,8%	100,0%	23,306
	Spor yapmayan	54	64	153	147	418	0,000
		12,9%	15,35%	36,6%	35,2%	100,0%	
	Toplam	69	120	251	302	743	
		9,3%	16,2%	33,8%	40,7%	100,0%	
2.Spor ve etkinliklere katılımda bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla çalışmaya önem veririm.	Aktif spor yapan	18	59	115	129	321	37,256
		5,6%	18,4%	35,8%	40,2%	100,0%	
	Spor yapmayan	55	123	144	96	418	0,000
		13,2%	29,4%	34,4%	23,0%	100,0%	
	Toplam	73	182	259	225	739	
		9,9%	24,6%	35,0%	30,4%	100,0%	
3.Katıldığım spor dallarında performansına yönelik öz değerlendirme yaparım.	Aktif spor yapan	14	48	110	150	322	72,375
		4,3%	14,9%	34,2%	46,6%	100,0%	0,000
	Spor yapmayan	75	113	139	94	421	
		17,8%	26,8%	33,0%	22,3%	100,0%	
	Toplam	89	161	249	244	743	
		12,0%	21,0%	33,5%	32,8%	100,0%	
4.Spor ortamında iletişim yollarımı etkili olarak kullanırım.	Aktif spor yapan	15	64	117	125	321	50,728
		4,7%	19,9%	36,45%	36,4%	100,0%	
	Spor yapmayan	64	138	119	94	415	0,000
		15,4%	33,3%	28,7%	22,7%	100,0%	
	Toplam	79	202	236	219	736	
		10,7%	27,4%	32,1%	29,8%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 14’de görüldüğü gibi, “Adalet, Eşitlik, Özgürlük, Dürüstlük ve Saygı Değerleri Kazanımları” sorgulanmıştır; “Adil oyun (Fair Play) anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getiririm” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=117,860$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar %47,8 pek çok, % 30,2 çok, % 17,3 az, % 4,6 hiç cevaplarını vermişlerdir. Aktif spor yapmayan katılımcılar ise % 36,6 çok, % 35,2 pek çok, % 15,3 az ve % 12,9 hiç cevaplarını vermişlerdir.

“Spor ve etkinliklere katılımı bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla çalışmaya önem veririm” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=37,256$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında % 40,2 pek çok, % 35,8 çok, % 18,4 az, % 5,6 hiç cevaplarından oluştuğu görülmüştür. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 34,4 çok, % 29,4 az, % 23,0 pek çok ve % 13,2 hiç cevaplarından oluştuğu görülmüştür.

“Katıldığım spor dallarında performansına yönelik öz değerlendirme yaparım” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=72,375$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 46,6 pek çok, % 34,2 çok, % 14,9 az, % 4,3 hiç cevaplarından oluşmaktadır. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 33,0 çok, % 26,8 az, % 22,3 pek çok ve % 17,8 hiç cevaplarından oluşmaktadır.

“Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullanırım” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=50,728$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcılar % 38,9 pek çok, % 36,4 çok, % 19,9 az, % 4,7 hiç cevaplarını

vermişlerdir. Aktif spor yapmayan katılımcılar ise % 33,3 az, % 28,7 çok, % 22,7 pek çok ve % 15,4 hiç cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 15.

Diğer Değerlerin Aktif Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Dağılımı

Değerler Kazanımları		Hiç	Az	Çok	Pek çok	Toplam	X ² /p
1.Spor dallarında katılımı artıracak liderlik özellikleri sergilerim.	Aktif spor yapan	23	76	110	115	324	99,185
		7,1%	23,5%	34,0%	35,5%	100,0%	
	Spor yapmayan	121	148	86	57	422	0.000
		28,7%	35,1%	22,7%	13,5%	100,0%	
Toplam		144	224	206	172	746	
		19,3%	30,0%	27,6%	23,1%	100,0%	
2.Sporda takım hedeflerine ulaşmak için iş birliği yaparım.	Aktif spor yapan	20	36	101	167	324	59,862
		6,2%	11,1%	31,2%	51,5%	100,0%	
	Spor yapmayan	69	104	130	119	422	0.000
		16,4%	24,6%	30,8%	28,2%	100,0%	
Toplam		89	140	231	286	746	
		11,9%	18,8%	31,0%	38,3%	100,0%	

P<0.05*

Tablo 15’te görüldüğü gibi “Diğer Değer Kazanımları” sorgulanmıştır; “Spor dallarını artıracak liderlik özellikleri sergilerim” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=99,185$, P=0.000, p<0,05) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 35,5 pek çok, % 34,0 çok, % 23,5 az, % 7,1 hiç cevaplarından oluşmaktadır. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 35,1 az, % 28,7 hiç, % 22,7 çok ve % 13,5 pek çok cevaplarından oluşmaktadır.

“Sporda takım hedeflerine ulaşmak için iş birliği yaparım” kazanımına toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=59,862$, P=0.000, p<0,05) bulunmuştur. Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu kazanıma aktif spor

yapan katılımcıların verdiği cevaplar % 51,5 pek çok, % 31,2 çok, % 11,1 az, % 6,2 hiç cevaplarında oluşmaktadır. Aktif spor yapmayan katılımcıların verdiği cevaplar ise % 30,8 çok, % 28,2 pek çok, % 24,6 az ve % 16,4 hiç cevaplarından oluşmaktadır.

Tablo 16.

Değerler Ortalama Puanların Aktif Spor Yapan ve Yapmayanlar Açısından Karşılaştırması (Grup İstatistikleri)

	VAR00002	N	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig. (2-tailed)
genel_ortalama	Aktif spor yapan	324	2,6550	,45857	10,115	745	0,000*
	Aktif spor yapmayan	423	2,2768	,54032			

P<0.05*

Tablo 16’da görüldüğü gibi, katılımcıların aktif spor yapma ve spor yapmama değişkenine göre değerler ortalama puanlarının karşılaştırmalı istatistik dağılımları görülmektedir. Bu dağılımlara göre $[t(10,11)=0.000, p=0.05]$ olarak bulunmuştur. Bu değerlerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani değer kazanımları ortalama puanları arasında aktif spor yapan ve spor yapmayan arası görüş ayrılığı vardır. Ortalama puanların aktif spor yapan katılımcıların $[X=2,2768]$, aktif spor yapamayan katılımcıların $[X=2,6550]$ olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç, tartışma ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

“Milli, Evrensel ve Kültürel Değerler” kazanımları incelendiğinde; “Atatürk’ ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum” kazanımına yönelik katılımcıların toplamda verdiği cevaplar cinsiyet değişkenine göre cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=3,611$, $p=0.307$, $p>0,05$). Elde edilen bu verilere göre, katılımcıların bu kazanıma ulaşma oranının orta düzeyde olduğunu söyleyebiliriz. Bu değer kazanımına verilen cevapları aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkeni açısından incelediğimizde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=20,141$, $p=0.000$, $p<0,05$). Bu değer kazanımını aktif spor yapan katılımcıların, spor yapmayan katılımcılara göre daha yüksek oranda kazandıklarını söylenebilir.

“Bayram, kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım” kazanımına yönelik katılımcıların toplamda verdiği cevaplar incelendiğinde % 36,9 az, % 27,1 pek çok, % 25,2 çok, % 10,8 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=9,200$, $P=0.027$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur (Tablo 2.). Bu değer de istatistik olarak anlamlıdır. Tablo ayrıntılı irdelendiğinde bu değeri katılımcıların toplamda orta düzeyde, cinsiyet değişkeninde ise kadın katılımcıların erkeklere göre daha fazla kazandıkları görülmüştür. Bu değer kazanımına toplamda verilen cevapları aktif spor yapan ve spor yapmayan değişkeni açısından incelediğimizde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucunda; ($\chi^2=7,575$, $P=0.056$, $p>0,05$) olarak bulunmuştur. Bu değer istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonucu bayram, kutlama ve törenlere yeterli önem verilmediğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

“Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=6,097$, $p=0.107$, $p<0,05$). Bu değer kazanımına verilen cevapları aktif spor yapma ve spor yapmama değişkeni açısından incelediğimizde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=5,326$, $p=0.149$, $p>0,05$). Bunun nedenini diğer kültürlere ait halk dansları konusuna yeterince bilgi sahibi olunmamasına bağlanabilir.

Bir başka değer madde olan “Diğer kültürlere ait halk danslarını uygulam” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=5,544$, $p=0.136$, $p>0,05$). Bu değer kazanımına verilen cevapları aktif spor yapma ve spor yapmama değişkenine göre incelediğimizde, karşılaştırmalı istatistik analizinde anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=10,501$, $P=0.015$, $p<0,05$). Bu sonucu araştırmaya katılan spor yapan katılımcıların, spor yapmayanlara göre diğer kültürler konusunda bilgi sahibi olmasından ve sporun evrenselliğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

“Diğer kültürlere ait geleneksel oyunları oynarım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=1,253$, $p=0.740$, $p>0,05$). “Diğer kültürlere ait geleneksel oyunları oynarım” değer kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizinde anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=9,100$, $P=0.028$, $p<0,05$). Bu sonucu araştırmaya katılan spor yapan katılımcıların, spor yapmayanlara göre diğer kültürlerin geleneksel oyunları hakkında bilgi sahibi olduklarından ve sporun evrenselliğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

“Olimpik ve Paralimpik okul günleri hazırlarım” kazanımına yönelik katılımcıların toplamda verdiği cevaplar incelendiğinde %69,1 hiç, %18,8 az, %7,0 çok, %5,1 pek çok olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=12,118$, $P=0.007$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur (Tablo 2). Bu değerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani bu kazanıma yönelik cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplarda görüş ayrılığı bulunmamıştır. Tablo ayrıntılı irdelendiğinde katılımcıların toplamda bu kazanım değerini genel olarak kazanmadıkları görülmüştür. Bu durumu okul öğretim programı kazanımlarında

olmasına rağmen genel olarak okullarda ‐Olimpik ve Paralimpik okul günleri‐ temasının işlenmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ancak bu kazanıma verilen toplam cevapları aktif spor yapma ve spor yapmama değişkeni açısından incelediğimizde karşılaştırmalı istatistik analizinde anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=12,609$, $P=0.006$, $p<0,05$). Bu sonucu spor yapan katılımcıların, spor yaptıkları için konu hakkında bilgi sahibi ve ilgili olduklarından kaynaklandığını, genel olarak spor yapmayan katılımcıların olimpik ve paralimpik kavramları hakkında bilgi sahibi olmadıklarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

‐Sorumluluk ve alışkanlık değerleri‐ ne yönelik kazanımlar incelendiğinde, ‐çeşitli sporlara özgü hareket becerilerimi geliştiririm‐ kazanımına yönelik katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde toplamda %33,2 pek çok, %32, 5 çok, %27,1 az ve %7,2 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=20,201$, $P=0.000$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur (Tablo 3.). Bu değer istatistiksel olarak anlamlı olup, bu kazanıma yönelik cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplarda erkeklerin, kadınlara göre daha olumlu tutum sergilediği görülmüştür. Bu sonucu erkek öğrencilerin çeşitli spor dallarına daha ilgili olduklarından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bu kazanıma verilen toplam cevapları, aktif spor yapma ve spor yapmama değişkenine göre incelediğimizde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=117,860$, $P=0.000$, $p<0,05$). Aktif spor yapan katılımcıların, spor yapmayanlara göre bu değer kazanımına daha olumlu düzeyde sahip oldukları söylenebilir. Bu sonuçta sporun planlı olma, zamanı etkili kullanma, sorumluluk sahibi olma gibi özellikleri kazandırdığının bir göstergesidir.

‐Spor ortamlarında sorumluluk alırım‐ kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=3,490$, $p=0.322$, $p>0,05$). Bu sonucu öğrencilerin yeterli sorumluluk bilince sahip olmadıklarından ve öğrencilere sorumluluk verilmemesinden kaynaklanmasına bağlayabiliriz. Ancak bu kazanımı aktif spor yapma ve spor yapmama değişkenine göre karşılaştırmalı istatistik analizine baktığımızda ($\chi^2=143,110$, $P=0.000$, $P<0,05$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonucu ise spor yapan öğrencilerin, yapmayanlara göre sorumluluk bilincini daha fazla kazanmalarına bağlayabiliriz.

Bir başka kazanım olan ‐Spor ortamlarında gerekli güvenlik önlemlerini alırım‐ kazanımına yönelik verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=4,328$, $p=0.228$, $p>0,05$). Bu kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=49,525$, $P=0.000$, $p<0,05$).

‐Fiziksel etkinlikler ve spor konusunda medyada çıkan haberleri takip ederim‐ kazanımına yönelik katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde % 34,0 az, % 24,2 çok, % 24,0 pek çok ve % 17,8 hiç cevabı olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=32234$, $P=0.000$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur (Tablo 3.). Bu değer istatistik olarak anlamlı olup, bu kazanıma yönelik cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplarda görüş ayrılığı bulunmuştur. Tablo ayrıntılı olarak incelendiğinde erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha olumlu düzeyde oldukları görülmüştür. Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar, aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur. ($\chi^2=54,648$, $P=0.000$, $p<0,05$). Bu kazanımı aktif spor yapan katılımcıların daha fazla kazandığı söylenebilir.

‐Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık haline getiririm‐ kazanımına yönelik katılımcıların cevapları incelendiğinde toplamda % 33,9 az, % 27,3 çok, % 23,1 pek çok ve % 15,8 hiç olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre verilen cevapların karşılaştırmalı istatistik analizinde ($\chi^2=8,260$, $P=0.041$, $p<0,05$) olarak bulunmuştur (Tablo 3.5). Bu değer istatistik olarak anlamlı olup, bu kazanıma yönelik cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplarda görüş ayrılığı bulunmuştur. Bu kazanıma erkek katılımcıların daha olumlu olduğunu söyleyebiliriz. Bu kazanıma aktif spor yapma ve spor yapmama değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=90,134$, $P=0.000$, $p<0,05$). Bu sonuca göre aktif spor yapan katılımcıların spor yapmayanlara göre daha fazla fiziksel etkinliklere katılmayı alışkanlık haline getirdiklerini söyleyebiliriz.

‐Adalet, Eşitlik, Dürüstlük ve Saygı‐ değerlerine ait kazanımlar incelendiğinde, ‐Adil oyun (Fair Play) anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getirdim‐ değer kazanımı cinsiyet değişkenine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır ($\chi^2=5,413$, $p=0.144$, $p>0,05$). Kadın ve erkeklerin bu kazanımı aynı oranda kazandıklarını söyleyebiliriz. Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=117,860$, $P=0.000$, $p<0,05$). Bu değer kazanımını aktif spor yapan katılımcıların, spor yapmayanlara göre oldukça iyi düzeyde kazandıklarını söyleyebiliriz.

Diğer bir kazanım olan “Spor ve etkinliklere katılımı bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla çalışmaya önem veririm” kazanımına ait toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=2,057$, $p=0.561$, $p>0,05$). Bu sonucu okullarda bireysel farklılıklar konusuna gerekli önemin verilmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ancak bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=37,256$, $P=0.000$, $p<0,05$).

“Katıldığım spor dallarında performansına yönelik öz değerlendirme yaparım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=3,525$, $p=0.318$, $p>0,05$). Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=72,375$, $P=0.000$, $p<0,05$).

“Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullanırım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ise, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=3,164$, $p=0.367$, $p>0,05$). Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=50,728$, $p=0,00$, $P<0,05$).

“Diğer” değerlere ait kazanımlar incelendiğinde, “Spor dallarını artıracak liderlik özellikleri sergilerim” değer kazanımına toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=5,503$, $p=0.138$, $p>0,05$). Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=99,185$, $P=0.000$, $p<0,05$).

Diğer bir değer kazanımı olan “Sporda takım hedeflerine ulaşmak için iş birliği yaparım” kazanımına yönelik toplamda verilen cevaplar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2=7,167$, $p=0.067$, $p>0,05$). Bu kazanıma toplamda verilen cevaplar aktif spor yapan ve aktif spor yapmayan değişkenine göre incelendiğinde, karşılaştırmalı istatistik analizi sonucu ($\chi^2=59,862$, $P=0.000$, $p<0,05$) bulunmuştur.

Değerler ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0.001$, $p=0,00$, $p<0,05$). Ayrıntılı incelediğinde erkeklerin kadınlara göre daha olumlu tutum puanına sahip olduğu görülmüştür.

Değerler ortalama puanlarının aktif spor yapan ve aktif spor yapmayanlar açısından karşılaştırması incelendiğinde, aktif spor yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu sonuç Aköz (2018) ün, öğrencilerin okul takımında aktif rol alıp almamaya olumlu sosyal davranış eğilimlerine göre anlamlı bir farklılık bulunan araştırması ile örtüşmektedir.

Dilmaç (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, bir grup fen lisesi öğrencisine değerler eğitimi göre geliştirilen İnsani Değerler Eğitimi uygulanmış ve sonuçlar İnsani Değerler Ölçeği ile sınanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin; aldıkları bu eğitim ile insani değerlere yönelik tutumlarında olumlu gelişmeler gösterdiği saptanmıştır.

Engin (2014) tarafın yapılan, 7. sınıf düzeyinde Türkçe ve Beden Eğitimi öğretim programları ile bütünleştirilerek hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri ve değer gösterme düzeyleri üzerinde etkililiğini belirlenmesinin amaçlandığı çalışmasında da aynı sonuç bulunmuştur.

5.2. Öneriler

Bu çalışmada, ortaöğretim 8.sınıf beden eğitimi ve spor öğretim programı değerler eğitimi kazanımlarına ulaşma düzeyleri incelenmiş ve çalışmanın sonuçları da göz önünde bulundurularak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Programlarda temel değerlere yer verildiği ve bunun dışına çıkılmadığı görülmektedir. Programlarda, üzerinde durulan değerler genişletilebilir ve çeşitlendirilebilir.
2. Aktif spor yapan öğrencilerin değerleri daha olumlu düzeyde kazandığı görülmektedir.
3. Buna bağlı olarak beden eğitimi ve spor dersi içinde değerlerin daha fazla kaynaştırılması önerilebilir
4. Spor ve olimpik kültür konusunda öğrenciler bilinçlendirilebilir, bununla ilgili haftalar ve günler hazırlanabilir.
5. Diğer kültürlere ait halk dansları ve geleneksel oyunları ile ilgili dersler eklenebilir.
6. Araştırmada kısıtlamalara sahip olan Burdur ilinin tek oluşu ve ölçek uygulanan ğrencilerin Burdur ili ile sınırlı oluşu, evren ve rneklemnin genişletilebilmesi ülke çapında yapılabilmesini sağlayacaktır. Ek olarak, tüm katılımcı boyutlarına öğretmenlerin de dâhil edilmesi mümkündür.

KAYNAKLAR

- Acun, İ. Yücel, C. Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim ne kadar değer veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akandere, M., Baştuğ, G. ve Güler, E. D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3, 59-68.
- Akari, Ö. F. (2019). *Değerler eğitimi açısından spor* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerin) ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akkoyunlu, Y. (1996). Beden eğitimi ve spor. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 80-81.
- Aköz, T. (2018). *Beden eğitimi ve spor derslerinde verilen değerler eğitiminin öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeylerine etkisini incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi: M.Ö. 1000- M.S. 2012* (Genişletilmiş sekizinci basım). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Akyüz, Y. (2016). Eğitimin kültür ve uygarlıkları geliştirme ve yeni nesillere aktarma işlevi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 11-18.
- Akyüz, Y. (2016). *Türk eğitim tarihi*. Ankara.
- Altun, M. ve Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 2226-2240.

- Altuntaş, S. (2010). Eğitimin Temel Kavramları. Z. Cafoğlu (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (s.14). Ankara: Grafiker.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avşar, Z. (2009). İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersi değerlendirme süreci ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences* 20 (3), 81–89.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş.A. (2018). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Aydın, R. (2008). *Türkiye'de eğitimle ilgili yapılan bilimsel toplantılarda ve millî eğitim şûralarında ele alınan öğretmen sorunları ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın politika ve uygulamalarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, R. ve Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2) 257-294.
- Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 14(1),195-213.
- Bolat, A. (2016). Değerler eğitiminde tasavvuf. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40, 33-48.
- Certel, Z. (2017). *Beden eğitiminde işbirliğine dayalı öğrenme*. Ankara.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi* (Denizli ili örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Çalışkur, A. Demirhan, A. ve Bozkurt, S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,17(1), s.219-236.
- Çelik, G. ve Pulur, A. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi içinde (115-121), VAN/YYÜ *Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*.
- Değirmencioğlu, C. (1977). Eğitime Bilimsel Yaklaşım: Eğitim Bilimi. L. Küçükahmet (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (s.6). Ankara.
- Demirci, S. F. (2011). Eğitim ve verimlilik. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 141, 14-21.
- Eraslan, L. ve Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 122-139.
- Ercan, İ. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler programında ulusal ve evrensel değerler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdemli, A. (2002). *Spor felsefesi*. 2002.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisine giriş. (Eğitim ve Toplum)*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Göldağ, B. (2015). *Orta öğretim kurumlarında okul kültürü yoluyla değerler eğitimi* (Malatya İli Örneği) (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gülay, O. (2008). *Ortaöğretim 9. sınıf beden eğitimi dersinde, işbirlikli oyunların öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine ve beden eğitimi dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *HAYEF Journal of Education*, 1(1).
- Gül, İ. (2010). Eğitimin Toplumsal Temelleri. Z. Cafoğlu (Ed), *Eğitim bilimine giriş* (s. 143-168). Ankara: Grafiker.
- Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. İstanbul, Ötüken Yayını, 1998.
- Gümüştül, O. Ve Göral, M. (2014). Milli eğitim şuraları kapsamında beden eğitimi dersi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1),14-29.
- Herdem, K. (2016). *Yedinci sınıf fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hergüner, G. (1992). Eğitim- spor ilişkisi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3 (1), 133 – 145.
- İpekçi, S. (2018). *Altıncı sınıf matematik öğretim programı ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi program tasarısının etkililiğinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kale, R. ve Erşen, E. (2010). Beden eğitimi ve spor kültürü. Ankara.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 97- 109.
- Kazamias, A. (1963). Eğitim: Sanat mı, Yoksa ilim mi? (A.M. Ersöz çev.)(s.22). Ankara.
- Keskin, Y. (2011). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimine yönelik uygulamaların etkililiğinin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Keskin, Y. (2016). Değer sınıflaması üzerine aksiyonel bir deneme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 11(3), 1485-1510.
- Korkmaz, S. ve Çakır, V.O. (2016). Uluslararası olimpiik kongre çıktılarında “Barış” teması. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 2(3), 102-111.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kuter, F. ve Atasoy, B. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 11-22.
- Kuter, F. Ö. ve Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 75-94.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). PSİKO - Sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10.
- Lee, M. J. Whitehead, J. Balchin, N. (2016). *Altyapı Sporlarında ve Beden Eğitimi Değerler* (B. Gürpınar, çev) içinde (s.49-65). Ankara: Nobel.
- Özbey, S. ve Güzel, P.(2009). Uzun dönemli olimpiik eğitim programlarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (4), 117–131.
- Özçelik, C. ve Semerci, N. (2016). Disiplinler arası öğretim yaklaşımına dayalı hazırlanan öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin geometrik cisimlerin hacimleri konusundaki akademik başarılarına etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (2), 141-150.
- Özdenk, S. (2018). Beden eğitimi ve spor, faydaları, önemi ve sınıflandırılması. *Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar*, 77-89.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.

- Özkurt, R. ve Pepe, K. (2016). Kadın ve erkek lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor ersine yönelik tutumlarının araştırılması. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 2 (3), 93-101.
- Özmen, C. Er, H ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, (17), 297-311.
- Öztürk, İ, Ö. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara.
- Sağ, V. (2003). Toplumsal değişim ve eğitim üzerine. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 11-25.
- Saraç, L. ve Muştı, E. (2013). Öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretim stillerini kullanım düzeyleri ile stillere ilişkin değer algılarının incelenmesi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2),112-124.
- Sarıca, R. (2018). Yenilenen ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 2069-2091.
- Sunay, H. (1998). Spor eğitim alt yapısında beden eğitimi öğretmeni ve antrenörün önemi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 43-50.
- Şahin, M., Şebin, K., Özperçin, K. ve Şahin, F. (2015). *Sporda evrensel kavram Fair Play*. Ankara: Nobel.
- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik(değer) öğretimi. *International Journal of Social Science*, 6(1),1325-1346.
- Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Taşkın, K, A. (2018). *Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik öğretmen tutkusunu etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Tezcan, M. (1997). Eğitim Sosyolojisi. Ankara.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 16(1),91-110.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkmen, M. ve Varol, S. (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi (Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 1, 42-64.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varış, F. (1994). *Eğitim Bilimine Giriş*, Atlas Kitapevi, Konya.
- Yamaner, F. ve Kartal, A. (2001). İnönü üniversitesi eğitim fakültesi beden eğitimi ve spor bölümü' n de okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. Atatürk Üniversitesi BESYO, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(6),121-132.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. TÜBAR-XIX.
- Yeşil, R. Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.11(2),65-84.
- Yetim, A. (2000). Sosyoloji ve spor. Ankara: Topkar Matbaacılık, 128-131.
- Yetim, A. (2010). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 1, 63-72.
- Yıldıran, İ., Yetim, A. ve Şenel, Ö. (1996). Farklı cinsiyetteki öğrencilerin beden eğitimi dersinden beklentileri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1, 52-57.

Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-1.

Yiğittir, S. Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.

Yücel, C. (2004). Eğitimle ilgili Temel Kavramlar. C. Celep (Ed), *Meslek olarak öğretmenlik* (s. 1-22). Ankara: Anı.

EKLER

EK-1

Sevgili Arkadaşlar,

Bu çalışma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (MAKÜ) Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı yüksek lisans eğitimi için hazırlanmış olup, Ortaokul öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor derslerinde verilen değerler eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerini incelemek amacıyla yapılmaktadır. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tuba Hazal AYDIN

Kişisel Bilgiler

1) Cinsiyetiniz? (a) Kadın (b) Erkek

2) Okul ya da kulüplerde aktif olarak sporculuk yapıyor musunuz? (a) Evet (b) Hayır

	1	2	3	4
BEDEÖ (Beden Eğitimi Değerler Eğitimi Ölçeği	Hiç	Az	Çok	Pek Çok
a) Milli, evrensel ve kültürel değerler				
1. Atatürk 'ün spora ve sporcuya verdiği önemi inceleyerek çıkarımlarda bulunurum.				
2. Bayram kutlama ve törenlerde sorumluluk alırım.				
3. Diğer kültürlere ait halk danslarını araştırırım.				
4. Diğer kültürlere ait halk danslarını uygularım.				
5. Diğer kültürlere ait geleneksel oyunları oynarım.				
6. Olimpik ve Paralimpik (engelli sporcuların katıldığı spor etkinlikleri) okul günleri hazırlarım.				
b) Sorumluluk ve çalışkanlık değerleri				
7. Çeşitli sporlara özgü hareket becerilerimi geliştiririm.				
8. Spor ortamlarında sorumluluk alırım.				
9. Spor ortamlarında gerekli güvenlik önemlerini alırım.				
10. Fiziksel etkinlikler ve spor konusunda medyada çıkan haberleri takip ederim.				
11. Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık haline getiririm.				
c) Adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük ve saygı değerleri				
12. Adil oyun (Fair Play) anlayışına uygun davranmayı alışkanlık haline getirdim.				
13. Spor ve etkinliklere katılımı bireysel farklılığı olan arkadaşlarımla çalışmaya önem veririm.				
14. Katıldığım spor dallarında performansıma yönelik öz değerlendirme yaparım.				
15. Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullanırım.				
d) Diğer değerler				
16. Spor dallarını artıracak liderlik özellikleri sergilerim.				
17. Sporda takım hedeflerine ulaşmak için iş birliği yaparım.				

Araştırma konusuna yönelik belirtmek istediğiniz herhangi bir durum var ise lütfen yazınız?

Verdiğiniz cevaplar için teşekkürler.

Araştırmacı

EK-2

Araştırma İzin Yazısı

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39958266-605.01-E.21761499
Konu : Tez Çalışması
(Tuba Hazal AYDIN)

14.11.2018

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

İlgi a) 31/10/2018 tarihli ve E.12239 sayılı yazınız,
b) 09/11/2018 tarihli ve 21385121 sayılı Valilik Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Tuba Hazal AYDIN'ın, "Ortaokullarda Okutulan Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Verilen Değerler Eğitiminin Amaçlarına Ulaşma Düzeyinin İncelenmesi (Burdur İli Örneği)" adlı tez çalışması kapsamında veri toplamak amacıyla merkez ve merkeze bağlı tüm ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere "Beden Eğitimi Dersi Değerler Ölçeği"ni uygulamak istemesi ile ilgili ilgi (a) yazınıza istinaden alınan ilgi (b) Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Ölçeğin, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 sayılı Genelgesi doğrultusunda eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre yapılarak, araştırma sonucunda elde edilen verilerin CD ortamında Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Mahmut BAYRAM
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Olur (1 Sayfa)

Bu evrakın 5070 sayılı Kanun gereğince
E-İMZA ile imzalandığı tasdik olunur

15.11.2018
Serkan AKSU
Şef

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Şekerevler Mh.Topraklık Cad.No: 6
15100 BURDUR

Ayrıntılı bilgi: N.BOZDEMİR VHKİ
Telefon : (0248) 233 11 19-37 02
Faks : (0248) 233 13 43

